

Fiatalok a Boldog Bolygón – avagy az önsorsrontó magyarok útra kelnek

Jelige: HDV 129

Tartalom

Tartalom	2
Ábrajegyzék	3
1. Bevezetés.....	4
2. Elméleti háttér	7
2.1 Fogalmak	7
2.2. A magyarok kivándorlásának története	9
2.3. A Boldog Bolygó Index.....	12
2.3.1. Nic Marks és a New Economics Foundation (nef).....	12
2.3.2. A Boldog Bolygó Index.....	13
2.3.3. Az eredmény.....	15
2.4. A TÁRKI kutatása	20
3. Kutatás.....	23
3.1. Kutatás módszertana.....	23
3.1.1. Szekunder kutatás	23
3.1.2. Primer kutatás.....	23
3.2. A kérdőív kiértékelése	24
3.3. Az interjú kiértékelése	29
4. Összegzés	31
Irodalomjegyzék.....	34
MELLÉKLET	36
Kérdőív eredménye.....	36
Interjúkérdések	47

Ábrajegyzék

1. ábra: Intencionális modell; Saját szerkesztés	8
2. ábra: Diagramok eltérése; Saját szerkesztés.....	11
3. ábra: A világ országai a HPI színek kódjai alapján. Forrás: The Happy Planet Index:2012 Report	16
4. ábra: A zöld céltartomány. Forrás: The Happy Planet Index:2012 Report	17
5. ábra: Európai országok listája HPI és jól-lét szerint. Saját szerkesztés. Forrás: http://www.happyplanetindex.org/assets/hpi-data.xlsx	19
6. ábra: TÁRKI felmérés csoportjai. Forrás: TÁRKI Omnibusz felvétel 2012. március	20
7. ábra: A magyarok migrációjának fő célországai. Forrás: TÁRKI Omnibusz felvétel 2012. március	21
8. ábra: Maslow-féle szükségletpiramis; Saját szerkesztés	25
9. ábra: Mennyire vagy elégedett a jelenlegi életeddél?	26

1. Bevezetés

Jelenleg az egész világot foglalkoztatja a gazdasági válság, amelynek elkeserítő hatásait a 2000-es évek második felétől érezzük. Magától értetődően az emberek keresik a megoldást, hogyan, vagy ami egyszerűbb, hol élhetnének jobb körülmények között. Ahol nem kell tartaniuk attól, hogy elbocsátják őket, ahol a friss diplomások is el tudnak helyezkedni, ahol az oktatás színvonala emelkedik, a fizetések legalább stagnálnak. Nem utolsó sorban pedig ahol az emberek arcára nem ül ki az elkeseredettség, és nem mérgezi meg a létbizonytalanság a mindennapjaikat és szociális kapcsolataikat. Nem kell messzire mennünk, hogy a magyar, főként fiatal felnőtt állampolgárok megnövekvő elvándorlási kedvéről halljunk. Akaratlanul is találkozunk ezzel a híradóban, olvashatjuk a lapokban, az interneten. „Siralmas helyzet – a fiatalok fele itt hagyná Magyarországot”, „Lépnek”, „Kivándorló fiatalok: Honvágyuk van, és dühösek”, „Külföldre vándorolnának a fiatalok”. Csak hogy néhányat említsek a rengeteg, témával foglalkozó cikk közül. Ezek folyamát a TÁRKI felmérésének közzététele robbantotta ki, ami rávilágított arra, hogy a migrációra való hajlam főként a 30 év alattiak körében ugrott meg szembetűnően. Ebből, illetve saját életkoromból kiindulva dolgozatomban 18-29 év közötti fiatal felnőtteket vizsgálók. Erről a későbbiekben részletesen is beszámolok.

Természetesen témaválasztásom során nagy szerepe volt a közvetlen forrásoknak: az engem körülvevő embereknek, az engem is érintő parlamenti történéseknek. Mivel dolgozatomban során semmiképpen nem áll szándékomban politikailag állást foglalni, ezért inkább a döntések hatására térnek ki pár mondat erejéig. A következő meglátások személyes tapasztalataimon, valamint a Határátkelő blog írásain és hozzászólásain alapulnak.

A Határátkelő 2011 augusztusában jött létre, azóta hatalmas népszerűsége tett szert. Az oldal mottója: „Az ország átlépte a határt, ezért mi is átlépjük!”. Minden nap a világ más tájáról érkezik beszámoló, az illető indíttatásáról, nehézségeiről és külföldi tapasztalatairól. A leggyakoribb indokok az állással kapcsolatos problémák, anyagi gondok, az elégedetlenség az oktatással, család és barátok elvándorlása, nem utolsósorban pedig az emberek borúlátása, a permanens érintkezés a jövő miatti aggodalmaskodásba belefásult, rosszindulattal, mások hibáztatásával védekező, egyébként kedves honfitársainkkal. Hosszútávon így élve a legoptimistább személy is kedvetlenül temeti magát az élet mókuskerekébe, és a **boldogtalanságba**, pedig ennek nem kellene így történnie. A weboldal országfelelőseinek és sorstársaiknak többsége ez elől menekültek egy lehetőségekkel, reményekkel kecsegtető,

másik országba. Ahogy valószínűleg én, és velem egykorú ismerőseim közül sokan így teszünk majd.

A főiskola mellett esti tagozaton egyéves OKJ-s képzésben veszek részt, amit 2012 októberében kezdtem el. Az első, bemutatkozással töltött órákon kiderült, hogy szerény, de annál céltudatosabb tízfős csoportunkból – magamat is beleértve – nyolcan komoly, határozott és reális tervekkel rendelkeznek külföldi jövőjüket tekintve. Nem álmaik vannak, hanem konkrét elképzeléseik, tisztában vannak azzal, hogy milyen lépéseket kell tenniük, hogy el is ériék ezeket. A fennmaradó két tanuló közül egyikük hétgyermekes családanya, tehát kutatásomnak az általam alkalmazott életkori megkötés miatt nem képezi részét, a másik diák pedig szívesebben maradna itthon, habár nem zárkózik el az esetleges kiutazástól sem.

Személyes indokaimat, hogy engem miért vonz a külföldi élet, egyelőre nem teszem részletesen közzé. A Határátkelő blogot egyre több olyan ember olvassa, aki nem a kiutazottak tapasztalataira kíváncsi, hanem kioktatni van kedve mindenkit, aki a válság közepette önös érdekek miatt elhagyta szülőhazáját. Én nem szeretném a dolgozatom olvasóit megosztani, avagy érzelmileg befolyásolni, kiváltképp nem a bevezetés során. Szeretném, ha a kutatásomra tudományos munkaként, az embereket érdeklő és érintő jelenkori probléma objektív feltérképezéseként tekintenének.

A Reader's Digest magazin egyik számának olvasása közben találkoztam először a boldogságindex fogalmával. Mivel minden ember boldog szeretne lenni az életben – legfeljebb más jelentéssel bír egyénenként ez a fogalom – sokkolt, hogy hazánk, fejlett nemzet létére mennyire hátul foglal helyet a világ 151, a felmérés által vizsgált országának rangsorában. Ez ébresztette a gondolatot a fejemben, hogy ezek a fiatalok azért mennek külföldre, mert nem boldogok ebben az országban. Michalkó Gábor¹ tanulmányában arról ír, hogy az utazás növeli az egyén jól-létét, boldogabbá teszi az utazót. Ebből kiindulva feltételezem, hogy a Boldog Bolygó Index hazánk által elért alacsony értéke összefügg a fiatalok az elmúlt néhány évben jelentősen megugrott migrációs hajlandóságával. Ahhoz, hogy erről megbizonyosodjak, keresztmetszeti, kvantitatív vizsgálatot végzek egy online kérdőív formájában.

A mélyebb rálátás érdekében készítek kvalitatív vizsgálatot is egy strukturált interjú formájában. Alanyomnak a Határátkelő blog szerkesztőjét kértem fel, hiszen nála több magyar migráns élettörténetével aligha találkozott valaki. Az ő segítségével szeretném

¹ MICHALKÓ GÁBOR: Boldogító utazás, Budapest:MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2010

összegyűjteni az elköltözők leggyakoribb motivációit, célországait, és rávilágítani a megoldásra, ami miatt talán haza is térnek idővel a köztudottan tehetséges magyar fiatalok.

Kutatásom végeztével választ kapok a kérdésre, miszerint a válság kétségei gyakorolnak nyomást az ifjakra, a kalandvágy hajtja őket, vagy esetleg mindkettő szerepet játszik az fokozott elvándorlási kedvben, illetve hogy boldogabbak-e azok, akik elutaznak.

2. Elméleti háttér

2.1 Fogalmak

Dolgozatom témaköre a boldogság és a migráció kapcsolata. A migráció népeségmozgást jelent. Szűkebb értelemben ez egy olyan folyamat, melyben egy személy tartósan lakóhelyet változtat. Ez leggyakrabban foglalkoztatás okán történik, de számos más motiváció is hajtja az utazókat. Eszerint megkülönböztetünk kényszer- és önkéntes migrációt. Kényszer alatt a háború, természeti csapás, vagy politikai, vallási, egyéb üldöztetés miatti útnak indulást értjük. Dolgozatomban önkéntes migrációról lesz szó, ám számos esetben a két fajta motiváció összemosódhat.

Földrajzi viszonylatban beszélhetünk intern (belföldi) és extern (nemzetközi) migrációról.² Kutatásom kizárólag az utóbbira korlátozódik, bár belföldön is megfigyelhető egyes területek elnéptelenedése a kilátástalanság miatt. Országok közötti vándorlás esetén a migrációban részt vesz egy küldő és egy fogadó ország.

A Nemzetközi Szervezet a Migrációért (IOM) adatai alapján az elmúlt évtizedben az internacionális migránsok becsült száma 150 millióról 214 millióra ugrott.³ Az Egyesült Nemzetek Szervezete Populáció Divíziójának számításai szerint Európában 69 819 282-re tehető a vándorlók mennyisége.⁴ Nemzetközi szinten nem létezik a migráns fogalom univerzálisan elfogadott definíciója. Ez a szó rendszerint lefedi az összes olyan személyt, akinél a migrációról szóló döntés önállóan, szabadon született meg személyes okokból, külső zavaró tényező nélkül. A terminus olyan személyekre, családtagokra vonatkozik, akik másik országba vagy régióba költöznek életszínvonaluk növelése, szociális helyzetük javítása érdekében.⁵

A migránsok indíttatása alapján beszélhetünk proaktív és reaktív migrációról (RICHMOND, ANTHONY H. 1992), mely terminuspár szoros kapcsolatban áll a kényszer- vagy önkéntes lakhelyváltogatás fogalmával. A reaktív migráció alanyai rendszerint menekültek, akik egy tőlük független, de rájuk annál nagyobb nyomást gyakorló helyzetre válaszolnak, reagálnak önkéntelenül. A proaktív migránsokat ezzel szemben saját érdekeik fűzik a

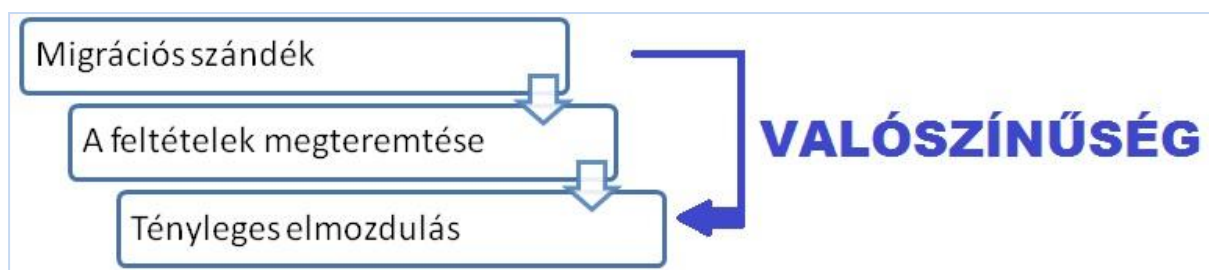
² CSERESNYÉS FERENC: *Migrációs potenciálok és trendek Európában*, Regio – Kisebbség, politika, társadalom, 1996. 7. évf. 4. szám, p.20.

³ <http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1.html>

⁴ <http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=1>

⁵ Glossary about Migration, Switzerland, International Organization for Migration, 2004.

vándorláshoz, aktívan részt vesznek a migrációs szituáció kialakításában.⁶ A bevándorlók mennyisége a legtöbb fejlett országban problémát vet fel. A szakértők szerint a reaktív migránsok közeledte nem megjósolható, hiszen váratlan események ösztönzik őket hazájuk elhagyására, ellenben a proaktív utazók motivációit szükség esetén fel lehet mérni. Erre az esetre alkották meg a migrációs potenciál fogalmát az empirikus szociológia művelői. A mérték alapja egy úgynevezett intencionális modell (1. ábra), melynek elnevezése a latin intentio, azaz törekvés, szándék, szóból ered. A modell látszólag alkalmas a jövőben bekövetkező vándormozgalmak előrejelzésére, ám ez nem feltétlenül van így. A való életben nem lehet maradéktalanul elkülöníteni a reaktív és proaktív migrációt, mert a vándorlás „mindig a kényszerítő körülmények és a szubjektív szándék összjátéka”.⁷

1. ábra: Intencionális modell; Saját szerkesztés

Ernst George Ravenstein, német-angol utazó, statisztikus a motiváció iránya szerint megkülönböztet pull (húzó) és push (taszító) faktorokat.⁸ Pull faktor, ami az embereket vonzza az adott országba. Ilyen lehet a mediterrán éghajlat, a magasabb fizetés. Push faktor, ami miatt az emberek elhagyják jelenlegi lakhelyüket, például a növekvő munkanélküliség, rasszizmus, megfelelő oktatási intézmények hiánya.

Michalkó Gábor tanulmányában azt írja: „A magyar társadalom az utazást a boldogság forrásaként történő azonosítása során a mobilitás és az élettel való elégedettség közötti szorosabb kapcsolat fennállásáról tett tanúbizonyságot.”⁹ Az élettel való elégedettség a *jól-lét* záloga. A magyar nyelvben ez a terminus már használatos, de még nem honosodott meg, jelentését egyelőre az inkább anyagi értékek birtoklására vonatkoztatható *jólét* szó fedi le. Dolgozatomban a pontos fogalmazás érdekében az angol well-being szó tükörfordítását használom.

⁶ BERENCI SZUSZA [1995]: Az elvándorlási szándékok Magyarországon 1994-ben. Szociológiai Szemle 1995./2. pp.99-106.

⁷ CSATA ZSOMBOR – KISS TAMÁS: Migrációs-potenciál vizsgálatok Erdélyben, In: KISS TAMÁS (SZERK.): Demográfiai folyamatok az ezredfordulón Erdélyben. RMDSZ ÜE - Kriterion, Kolozsvár, 2004, pp.92-126.

⁸ Hárs Ágnes: A nemzetközi migráció néhány problémájáról, Szociológiai Szemle 1992/2

⁹ MICHALKÓ GÁBOR: Boldogító utazás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2010, p.35.

2.2. A magyarok kivándorlásának története

A rendszerváltás előtt a kivándorlást hazánkból szigorú szabályokhoz kötötték, és cseppet sem támogatták. Ezt az időszakot megelőzően lényeges migrációs hullám az 1956-os forradalom idején zajlott, amikor majd' 200 ezer fő hagyta el az országot. A kilencvenes évekig bezárólag az elvándorlók száma évi 4300 fő körül mozgott. A rendszerváltás után a magyarországi demográfiai évkönyvek hivatalos adatai szerint évente csupán néhány száz magyar választott új élőhelyet. Ez a kijelentés valószínűleg távol áll az igazságtól, hiszen a politikai ellenőrzés megszűnésével az embereknek már nem volt kötelességük, ezáltal érdekük sem bejelenteni elutazásukat. Az új hazába érkezőknek viszont boldogulásuk érdekében végig kell járniuk a tanuláshoz, munkavállaláshoz, letelepedéshez nélkülözhetetlen procedúrát, melynek nyoma van. Ezen nyomok alapján a többi európai ország adataiban bevándorlóként szereplő magyarok száma lényegesen magasabb.¹⁰ Számos forrás megerősíti, hogy a fogadó ország bevándorlási adatai sokkal megbízhatóbbak, mint a küldő ország adatai az azt elhagyókról.¹¹

„Tóth Pál Péter (2001) becslése szerint az 1990-es évek végén körülbelül 100–120 ezer magyar állampolgár élt a világ különböző országaiban. Megjegyezte, hogy ez a nagyságrend azonos a 90-es évek elején „becsült” értékkel, az 1990. évi népszámláláskor hiányzók magyarázatának egyik tényezőjével.”¹²

A Magyarország határain kívül, más európai országban több mint egy évig tartózkodó hazai állampolgárok száma 1992-ben 64 741 fő volt. Ez a mennyiség 1995-ig meghaladta a 75 ezret, majd csökkenni kezdett. 1999-re 63 ezer alá esett az öreg kontinens más államában élő magyarok száma.

Berencsi Zsuzsa tanulmánya (1995) arról számol be, hogy 1994-ben felmérés készült a magyarok migrációs potenciáljáról. A Háztartási Panel adatai szerint a külföldre utazást tervezők aránya mindössze 1,3%. Ezen személyek két fő motivációja a jobb életszínvonal (43%) és a kedvezőbb személyes lehetőségek volt (38%). Az elégedettséget 10-es skálán mérő kérdésre adott válaszokból ugyanez tükröződik vissza: akik a kivándorlást fontolgatják, leginkább életszínvonalukkal és jövőbeni kilátásaikkal elégedetlenek. Átlagéletkoruk 29 év, fő

¹⁰ GÖDRI IRÉN - TÓTH ERZSÉBET FANNI [2010]: Magyarország, Románia és Szlovákia kivándorlási folyamatai a rendszerváltozások után - eltérések és hasonlóságok. Demográfia. 2010/2-3. 157-204.

¹¹ ILLÉS - KINCSES [2009], ILLÉS – LUKÁCS [2001], Demográfiai portré 2012, GÖDRI – TÓTH [2010]

¹² ILLÉS – LUKÁCS [2001]

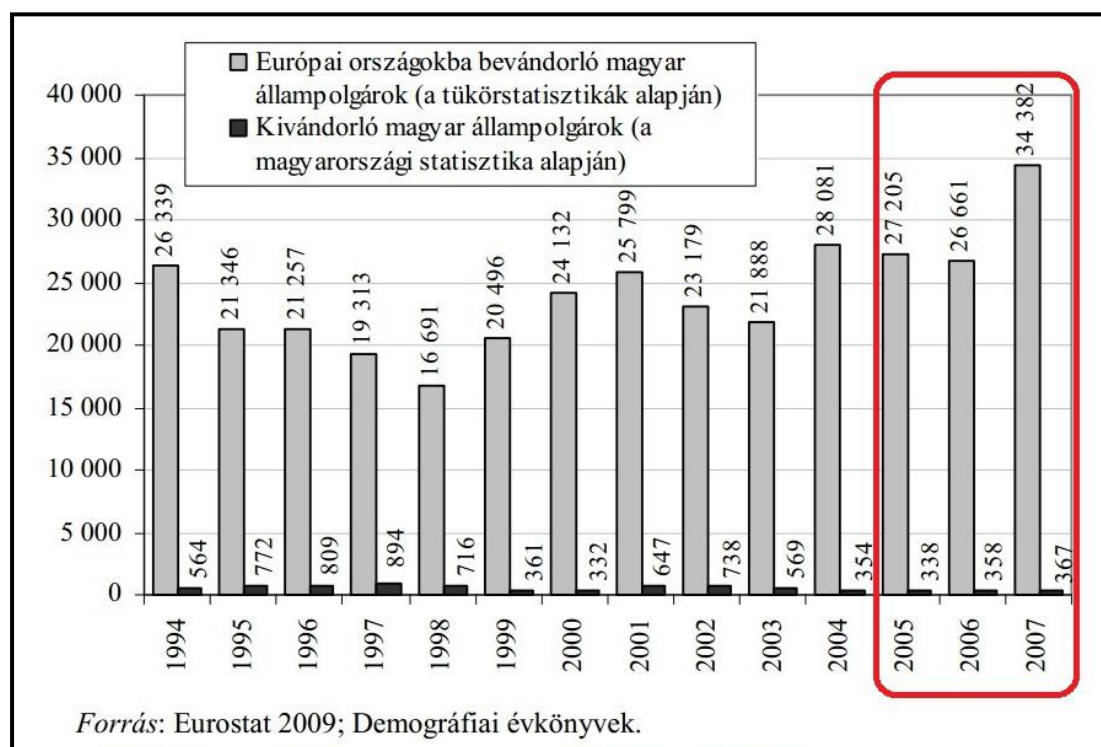
úti céljaik pedig Németország és Ausztria, amelyek már a második világháború előtt is elsőszámú célpontok voltak a magyarok számára.¹³

Az általam vizsgált források elemzése közben kettő esetében¹⁴ ellentmondást éreztem. Gödri Irén szociológus két különböző évben készült tanulmányában két azonos típusú grafikon 2005, 2006, 2007 években különböző számadatot közöl. A források mindkét dokumentumban a KSH által közzétett Demográfiai Évkönyvek, valamint az Eurostat adatbázisa. A világos szemléltetés érdekében kimásoltam, illetve összehasonlítottam a kérdéses ábrákat a következő oldalon (2. ábra).

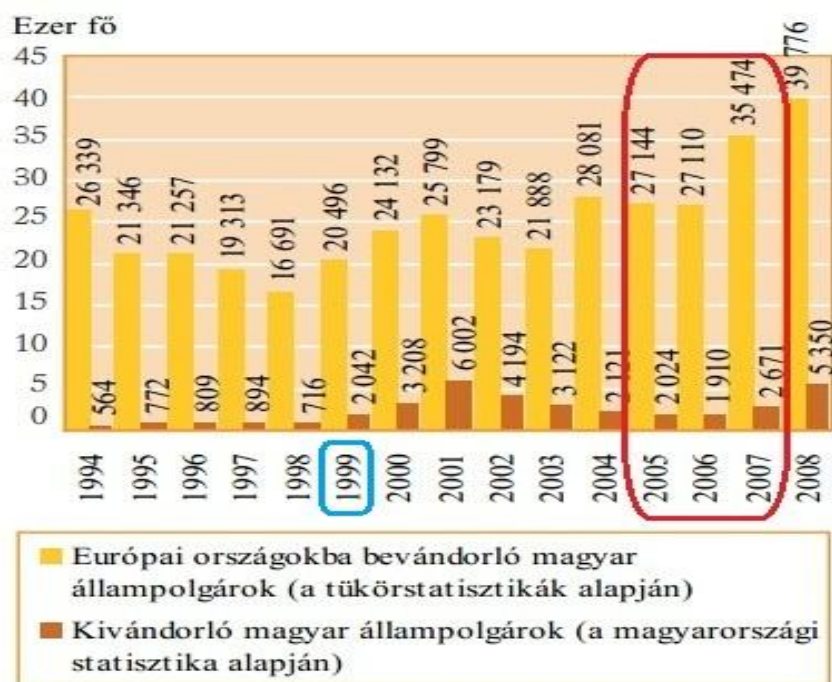
1999-től kezdve honfitársaink kivándorlásáról szóló hazai adatokat tekintve a második grafikonon majd' tízszeres eltérést láthatunk. A pirossal bekeretezett 2005 és 2007 közötti időintervallumban pedig mind a kivándorló, mind az európai országokba bevándorló magyarok száma esetében különbség fedezhető fel. 2006-ban a magyar immigránsok száma a második grafikonon kevesebb, mint a korábbi felmérés alapján, míg az ezt megelőző, valamint az utána következő évben magasabb értéket mutat. Ez az információütközés is rávilágít a rendelkezésre álló adatok pontatlanságára, valamint példaként szolgál a módszertani nehézségekre.

¹³ BERENCSI ZSUZSA [1995]: Az elvándorlási szándékok Magyarországon 1994-ben. Szociológiai Szemle 1995./2. pp.99-106.

¹⁴ GÖDRI – TÓTH [2010] és Demográfiai Portré 2012

5. ábra: A Magyarországról kivándorló és az európai országokba bevándorló magyar állampolgárok száma, 1994–2008

2. ábra: Diagramok eltérése; Saját szerkesztés

A diagramokat összevetve talán levonhatunk annyi következtetést, hogy 1994 és 2006 között az európai államokba bevándorló magyar állampolgárok száma 16 és 28 ezer fő között ingadozott évente. 2007-ben jelentős növekedés következett be (34-35 ezer fő),¹⁵ amely egy évvel később még ezrekkel gyarapodott. A tendencia azóta folyamatos növekedést mutat. Azonban ezek adatok sem fedik a kivándorló magyarság teljes létszámát, mivel számos honfitársunk Európán kívül, főként az Egyesült Államokban és Ausztráliában lelt új lakóhelyet.

A statisztikával rendelkező európai országok bevándorlási adatait összesítve kiderül, hogy 1994 és 2008 között minimum 380 ezer magyar lépte át országunk határait. 2008-ban a Magyarországon kívül, hivatalosan Európa más országában tartózkodó magyarok száma 121 ezerre tehető. Hogy a migránsok visszatértek-e hazánkba, arról nincsenek adatok, de feltehetően, aki megszerezte a külföldön való élethez szükséges dokumentumokat, hosszú távra tervez az adott országban.¹⁶

2.3. A Boldog Bolygó Index

2.3.1. Nic Marks és a New Economics Foundation (nef)

Nic Marks, brit statisztikus. A cambridge-i egyetemen végzett matematika és menedzsment szakon, majd tanulmányait a lancaster-i egyetemen folytatta operációkutatás mesterszakon. Ezután Surrey-ben a Humán Potenciál Kutatócsoport által szerzett képesítést, ezáltal – magyarra talán legtalálósabban úgy fordíthatnám -, egy változás keresztülviteléhez elengedhetetlen véleményvezéri készségekre tett szert.¹⁷ A kilencvenes évek során bejegyzett pszichoterapeuta lett, amiként évekig tevékenykedett.

Rendszeresen kérlik fel előadások tartására az Egyesült Királyságban és azon kívül is. Legnépszerűbb előadásai a 18 perces TED¹⁸ konferenciákon, Oxfordban¹⁹ és Budapesten²⁰ tartott beszédek, melyeket dolgozatomban készítésekor én is felhasználtam.

¹⁵ Lehetséges okként szolgálhat, hogy 2007-ben hat uniós tagállam (Finnország, Görögország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország) megnyitotta határait a külföldi munkavállalók előtt.

¹⁶ GÖDRI – TÓTH [2010]

¹⁷ Change Agent Skills and Strategies from the Human Potential Research Group

¹⁸ Technology, Entertainment, Design: 1984 óta évente két nagyszabású konferencián neves előadók osztják meg a nagy, világra hatást gyakorló ötleteiket a közönséggel.

¹⁹ TED konferencia, Nic Marks: The Happy Planet Index, 2010 július

²⁰ TEDx Danubia, Nic Marks: The Happiness Manifesto, 2011 március

Nic Marks számos olyan szervezetnek a tagja, amely a környezetvédelemre, a szebb életre fókuszál. Tanácsadó a Halloran Philantropiesnél, bizalmasa a Gaia Alapítványnak, valamint egyik vezetője az újonnan alakult Action for Happiness nevű társulásnak.²¹

1990 óta a New Economics Foundation (*nef*) oszlopos tagja. A *nef* egy londoni székhelyű think-tank, azaz egy olyan önálló szervezet, amely kutatásokat végez és támogatást biztosít változtatást, újításokat kívánó területeknek, mint a politikai stratégia, hadászat, technológia, gazdaság, illetve a kreatív és kulturális iparágak. 2002-ben ezt a szervezetet választották az év think-tankévé. 1986-ban jött létre, a The Other Economics Summit utódként, melynek értékeit, mint a társadalmi igazságosság, fenntarthatóság és jól-lét, továbbviszik. 50 szakértő alkotja a *nef*-et, akik azon dolgoznak, hogy a jól-létet és a környezeti fenntarthatóságot praktikus, innovatív megoldásokkal beépítsék a gazdaságba, ahogy a mottójuk szól: „mintha az ember és a bolygó számítana”.²² Együttműködnek országos és nemzetközi szinten a civil társadalommal, tudománnyal, az üzleti világgal, a politikával, hogy a változás érdekében szorgalmazza a megértést és a stratégiát.

A *nef consulting* munkatársaként Marks segített egy olyan szoftver fejlesztésében, amivel megállapítható a munkavállalók jól-léte, és ezt egy interaktív adatbázison keresztül visszajelzi a szervezetnek. Így, a számok segítségével válhat egy cég jobbá.

2001-ben Marks létrehozta a *nef* azóta díjnyertes Jól-lét Központját, melynek azóta vezetője. A centerben pozitív üzenetű projektek futnak, mint – a teljesség igénye nélkül – a pénzügyi válság átvészeléséről szóló Nagy Átmenet (The Great Transition), az Öt út a Jól-léthez (Five Ways to Well-being), vagy a Boldog Bolygó Index (The Happy Planet Index).²³ Marks az ISQOLS²⁴ Nemzetközi Társulás az Életminőség Tanulmányokért tagja. A Társulás „Humán Körülmények Javítása”²⁵ díját 2007-ben nyerte el a *nef* a Boldog Bolygó Indexszel.

2.3.2. A Boldog Bolygó Index

Napjainkban egy nemzet jólétét, azt hogy mennyire prosperáló, stabil az ország a GDP-vel²⁶ mérjük. Eszerint a jólét kialakításában a növekvő produktivitás a mérvadó. De tényleg ettől érzik az ország polgárai jobban magukat? Nem lenne effektívebb a *jólét*

²¹ <http://www.nicmarks.org/who-i-work-with/>

²² As if people and the planet mattered. Forrás: <http://www.neweconomics.org/>

²³ <http://www.neweconomics.org/programmes/well-being>

²⁴ International Society for Quality of Life Studies

²⁵ Betterment of the Human Condition

²⁶ Gross Domestic Product, bruttó hazai termék = fogyasztás + beruházás + export - import

(welfare) helyett a *jól-létre* (well-being) összpontosítani? A magyar nyelvben még nem alakult ki éles választóvonal a két fogalom jelentése között, a *jólét* használatos mindkét kontextusban. Ezzel szemben az angol nyelv nem véletlenül különbözteti meg egymástól e szavakat.

A nef missziója olyan gazdaságot teremteni, amely a termelés növelése mellett figyelembe veszi az ember és a környezet védelmét is. A Boldog Bolygó Index (továbbiakban HPI) a haladás új mértékegysége.²⁷ Egy olyan mutató, amely azt vizsgálja, hogy hogyan tudjuk a természet adta erőforrásokat egy hosszú, boldog életre felhasználni élőlhelyünk tönkretétele nélkül. Az index 2006-ban jött létre, azóta háromévente felülvizsgálják és újraértékelik. A legfrissebb változat eredményét idén, 2012 júniusában tették közzé a riói ENSz konferencián. Az első riportot a világ országait övező bizonytalanság, a gazdasági válság és környezeti változások, csapások hívták életre. A gazdaság régi, ódivatú működési mintája már fizikailag és ökológiailag tarthatatlan. A HPI az első olyan innovatív mérőszám, amely összeveti az emberek élettel való elégedettségét az általuk a Földre gyakorolt negatív hatásokkal. Hiszen az, hogy a lakosság jól él, még nem jelenti az ország sikerességét. Egy egyszerű és mindennapos példával szemléltetve, gondoljunk csak a luxus sportautók fogyasztására és szén-dioxid kibocsátására. Ebből kifolyólag nem teljesen releváns a Happy Planet Index elnevezés, hiszen a lista élén álló nemzetek sem titulálhatók maradéktalanul boldognak természetkárosító voltak miatt.

A HPI érték három tényezőből tevődik össze.²⁸

1. Megtapasztalt jól-lét (Experienced Well-being)

Ahhoz, hogy felderítsük az emberek boldogságának, elégedettségének a mértékét, meg kell kérdeznünk őket. Természetesen a boldogságot előidéző faktorok szubjektívak, ezért a résztvevők szabadon megnevezhették és fontosság szerint osztályozhatták a számukra esszenciális értékeket. A nef a Gallup World Poll felmérésének az adatait használja, miszerint a megkérdezetteknek az Élet Létráján (Ladder of Life) kellett bejelölniük, hogy jelenleg az életükben mennyire érzik jól magukat. 1 jelöli a lehető legrosszabb sorsot, 10 a lehető legjobbat.²⁹

2. Várható élettartam (Life Expectancy)

A boldogsághoz vezető úton univerzálisan elengedhetetlen társ az egészség. A várható élettartamot a tizenkilencedik század óta számítják és használják, például a

²⁷ The Happy Planet Index: 2012 Report, 4.

²⁸ The Happy Planet Index: 2012 Report 6-7.

²⁹ The Happy Planet Index: 2012 Report 7.

nyugdíj-korhatár megállapításakor. Az ENSz az emberi fejlődést többek között ezzel a paraméterrel méri. Ruut Veenhoven szociológus kombinálta a megtapasztalt jól-lét, illetve a várható élettartam indexet, a kettő szorzatából megteremtette a Boldog Életeveknek nevezett összetett mutatót. Ez alkotja a HPI osztandóját.

3. Ökológiai lábnyom (Ecological Footprint)

Az ökológiai lábnyom azt méri, hogy fejenként mekkora területre van szükség a fogyasztási szokások kielégítéséhez. Magában foglalja az emberiség által használt megújuló erőforrások által igényelt helyet (fa és élelem), az infrastruktúra által elfoglalt térséget, valamint a kibocsájtott szén-dioxid elnyeléséhez szükséges területet. Utóbbiba beletartoznak az importált javak okozta hulladékok is, tehát egy végtermék nem a gyártó, hanem a fogyasztó ország ökolábnyomát gyarapítja.

A Boldog Bolygó Index a hatékonyság mértékegysége. Számítása a következőképpen történik: a megtapasztalt jól-létet összeszorozzák a vizsgált országban élő lakosság várható élettartamával, melynek eredménye a Boldog Életevek értéke. Ezt elosztják a terület egy főre jutó ökológiai lábnyommal, melyet hektárban adnak meg.

$$\text{BOLDG BOLYGÓ INDEX} = \frac{\text{MEGTAPASZTALT JÓL-LÉT} \times \text{VÁRHATÓ ÉLETTARTAM}}{\text{ÖKOLÓGIAI LÁBNYOM}}$$

Az így megkapott számot a listában egy tizedes jegyig kerekítették.

2.3.3. Az eredmény

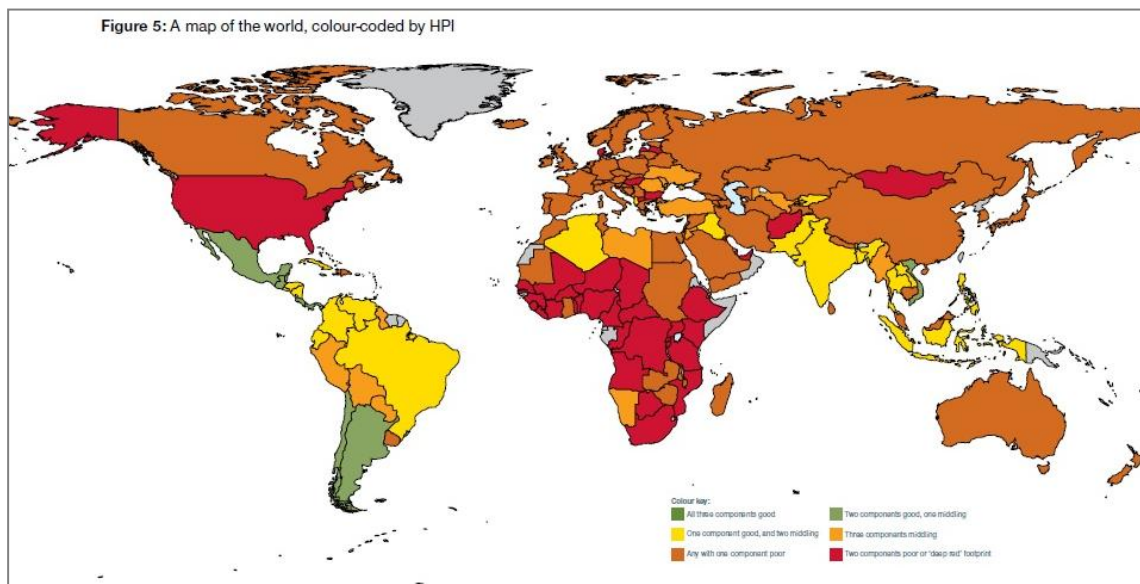
A 2012-es felmérés az öt kontinens 151 országát vizsgálta, melyeket 7 fő-³⁰ illetve 19 alrégióra³¹ osztottak.

A számokon kívül a statisztikában ún. jelzőlámpa-skálát is alkalmaznak (Trafficlight-score). Az index összetevői esetében a standard piros-sárga-zöld jelölés érvényesül, míg az átfogó értéknél az alapszíneket még egy árnyalattal kiegészítették. Elkészerítő, hogy egy

³⁰ Latin-Amerika, Nyugati Világ, Közel-Kelet és Észak-Afrika, Szubszaharai-Afrika, Dél-Ázsia, Kelet-Ázsia, Átmeneti Államok

³¹ Közép-Amerika, Mexikó és a Karibi-térség; Dél-Amerika; Ausztrália és Új-Zéland; Észak-Amerika; Nyugat-Európa; Észak-Európa; Dél-Európa; Észak-Afrika; Közel-Kelet és Délnyugat-Ázsia; Dél- és Közép-Afrika; Kelet-Afrika; Nyugat-Afrika; Dél-Ázsia; Kína; Gazdag Kelet-Ázsia; Délkelet-Ázsia; Közép-Ázsia és a Kaukázus; Közép- és Kelet-Európa; Oroszország, Ukrajna és Fehéroroszország

ország sem kapta meg az élénkzöld színt, ami azt jelenti, hogy a világon sehol nem éri el mindhárom tényező a jó tartományt. A második legjobb kategóriába is csak kilenc nemzet fért be, melyből nyolc Latin-Amerika és a Karib-térség területén helyezkedik el. A riport szerint a bolygó borostyánszínben „pompázik” (3. ábra), tehát az országok többségénél mindhárom komponens közepes, avagy rendelkeznek egy olyan összetevővel, amelynek az értéke rossz.

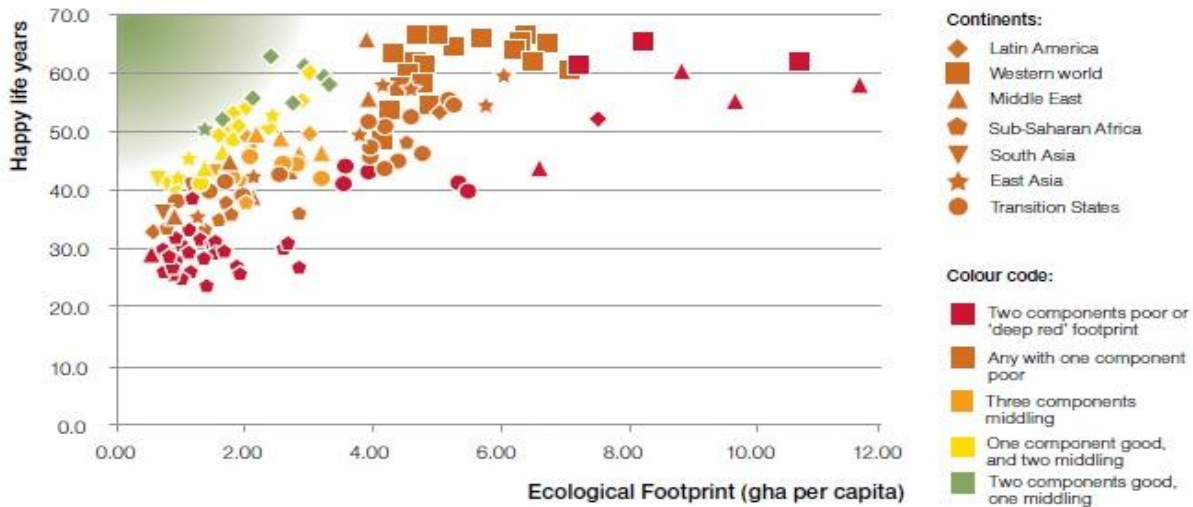

3. ábra: A világ országai a HPI színek alapján. Forrás: The Happy Planet Index:2012 Report

Amennyiben az utóbbi eset áll fenn, rendszerint az ökológiai lábnyom mérőszáma magas, tehát az ország fokozottan károsítja a planétát. Ez általában a fejlett nemzetekre igaz, ahol az emberek relatív jól élnek, viszont ez fel is őrli környezetüket. Ilyen Nyugat-Európa, az Egyesült Államok és az Egyesült Arab Emírátsok is. Európában Norvégia az első, az összesített listában elfoglalt 29. helyével. Az Egyesült Államok ökolábnyoma oly mértékben drasztikus, hogy Magyarország után közvetlenül, csak a 105. helyet foglalja el.

Az index nevét adó boldog bolygó idillje akkor válik valóra, hogyha az ábrán látható bal felső, zöldre színezett sarok felé orientálódik a világ összes, itt apró síkidommal jelölt országa, más szóval, ha a jól-létet és a várható élettartamot növelni, a fogyasztás ártalmas következményeit csökkenteni képes (4. ábra).

Figure 6: The green target. Happy life years and Ecological Footprint for 151 countries, and world average

4. ábra: A zöld céltartomány. Forrás: The Happy Planet Index:2012 Report

Ehhez szükséges a gazdaság megreformálása, új célok, új stratégia megfogalmazása, ami a nef missziója. Érdekesség, és Nic Marks, a produktivitás elsőségét cáfoló elméletére bizonyíték, hogy a lista élén álló 40 ország közül csak négy GDP-je emelkedik 15 000 USD fölé.³²

Nyugat-európai országgal a lista 29. helyét elfoglaló Norvégiáig nem is találkozunk. A sorban 34. Svájcnál kizárólag az ökológiai lábnyom tekintetében bizonyult jobbnak, mégis több mint egy egésszel megelőzi azt. Az öreg kontinens versenyében a dobogó első fokán azonban meglepő módon a délkelet-európai Albánia áll. Ökolábnyoma csak két századdal maradt le a jó (zöld) tartomány határértékéről. Érdekes megjegyezni, hogy a három legjobb helyen végzett ország közül egy sem tagja az Európai Uniónak. Svájc lakosai népszavazáson egyszer, Norvégia polgárai pedig két ízben is elutasították a csatlakozást, Albánia 2009-ben adta be kérelmét, előreláthatóan 2015-ben csatlakozhat.³³

2.3.4. Hazánk által elért eredmény

Magyarország a vizsgált országok utolsó harmadában, a 104. helyre volt érdemes. A várható élettartam 74,4 év, mely világviszonylatban közepesnek³⁴ számít. A lakosság 10-es skálán 4,7-es értékben elégedett, vagy inkább elégedetlen az életével, mellyel éppen átcúszik

³² The Happy Planet Index:2012 Report 12.

³³ http://www.euvoal.hu/index.php?op=csatlakozas_csatlakozasdokumentumok&id=26

³⁴ 60 és 75 év között

a szegényes értékek piros színű³⁵ tartományába. A magunk után hagyott ökológiai lábnyom 3,6 hektár fejenként, mely szintén már a rossz, piros kategóriába³⁶ tartozik. Védekezhetünk azzal, hogy ez legalább a felső határ, ráadásul milyen széles értékterületet ölel fel a piros osztály, ám ilyenkor inkább vessünk egy pillantást a misszióra, ami 1,78 ha/fő alatt tartani a fogyasztásunk káros hatásainak kompenzálásához szükséges földterületet. A környezet kímélésének súlyát mutatja az is, hogy hazánkat több olyan afrikai ország is megelőzi, mint Etiópia, Kenya vagy Zambia, ahol a várható élettartam nem haladja meg a 60 évet, kizárólag amiatt, hogy nem szennyezik élőhelyüket olyan szinten, mint a fejlett országok. Magyarországot európai szinten tekintve ugyancsak a lista utolsó harmadában láthatjuk: a 39 vizsgált ország közül³⁷ boldogságindex szerint a 30. helyen állunk, megelőzve többek között Belgiumot, Dániát, Luxemburgot, valamint a Balti államokat. Az európai sort Macedónia zárja.

Mindazonáltal, a téma szempontjából létfontosságú, hogy nagyító alá vegyük a nemzeteket jól-létük szerint is, ami alapján az eddigi felállás nagymértékben megváltozik. Ilyen módon nem csak az európai, de az összesített versenyt is Dánia vezeti 10-ből 7,8-as értékkel. Ezt követi Kanada és Norvégia egy-egy tizeddel lemaradva. Magyarország nem mozdult az utolsó harmadból, habár előrelépett a 101. helyre. 4,7-es eredményén hét másik országgal³⁸ osztozik. Európa perspektívájából, 39-ből ez a 34. helyezésre volt elég. A sort ez esetben, illetve HPI szerint is Macedónia zárja.

Hogy pontosabb képet kapjunk hazánk szituációjáról, a kört tovább szűkítettem az Európai Unió 27 tagállamára (5. ábra). A jól-lét alapján minden viszonylatban élen járó Dánia az unióban a HPI alapján csak a 22., míg Magyarország a huszadik. A szövetség egyik fontos székhelyéül szolgáló Luxemburg az egyedüli, - ezzel e listán az utolsó - melynek a boldogságindexe nem éri el a 30-at, ami a készleteket felörlő, pazarló anyagi jólétnek tudható be. A Marks-féle mérőszám alapján az Európai Unió legboldogabb állama az Egyesült Királyság. Ennek ellenére lakosai elégedettsége csak a nyolcadik helyig juttatta. A 27 tag közül csak 5 ország polgárai keseregnek, az ő jól-lét értékük esik az ötös közéérték alá. Magyarország az első, ahol ez már a rossz, piros tartományba esik. Nálunk csak a lettek és a bolgárok szomorúbbak az unióban.

³⁵ 4,8 alatt

³⁶ 3,56 és 7,12 ha/fő között

³⁷ Nincs adat a következőkről: Andorra, Koszovó, Lichtenstein, Monaco, Montenegró, San Marino, Vatikán

³⁸ Dominikai Köztársaság, Tunézia, Lettország, Bosznia és Hercegovina, Kína, Mozambik, Dél-Afrikai Köztársaság

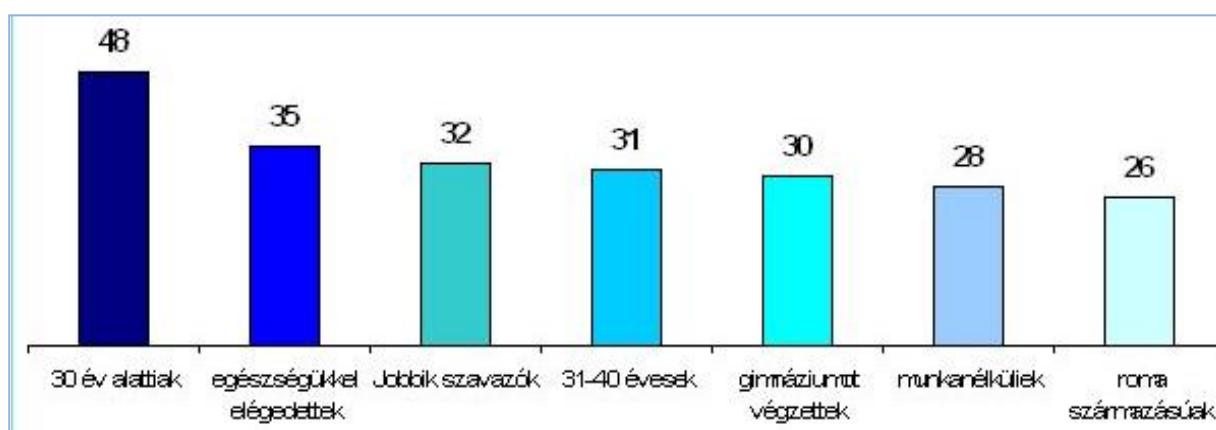
Helyezés az EU-ban HPI szerint	Összesített helyezés (HPI)	Helyezés Európán belül (HPI)	Helyezés Európán belül jól-lét szerint	Ország	Várható élettartam (év)	Jól-lét (1-10)	Ökolábnyom (gha/fő)	HPI
1	41	5	11	Egyesült Királyság	80,2	7	4,7	47,9
2	46	6	15	Németország	80,4	6,7	4,6	47,2
3	48	7	8	Ausztria	80,9	7,3	5,3	47,1
4	50	8	14	Franciaország	81,5	6,8	4,9	46,5
5	51	9	17	Olaszország	81,9	6,4	4,5	46,4
6	52	10	6	Svédország	81,4	7,5	5,7	46,2
7	59	11	16	Ciprus	79,6	6,4	4,4	45,5
8	62	12	19	Spanyolország	81,4	6,2	4,7	44,1
9	67	13	5	Hollandia	80,7	7,5	6,3	43,1
10	66	14	24	Málta	79,6	5,8	4,3	43,1
11	70	15	7	Finnország	80	7,4	6,2	42,7
12	71	16	22	Lengyelország	76,1	5,8	3,9	42,6
13	73	18	9	Írország	80,6	7,3	6,2	42,4
14	75	19	32	Románia	74,0	4,9	2,8	42,2
15	83	22	23	Görögország	79,9	5,8	4,9	40,5
16	87	24	20	Szlovénia	79,3	6,1	5,2	40,2
17	89	25	21	Szlovákia	75,4	6,1	4,7	40,1
18	92	26	18	Csehország	77,7	6,2	5,3	39,4
19	97	27	33	Portugália	79,5	4,9	4,1	38,7
20	104	30	34	Magyarország	74,4	4,7	3,6	37,4
21	107	31	13	Belgium	80	6,9	7,1	37,1
22	110	32	2	Dánia	78,8	7,8	8,3	36,6
23	117	33	29	Észtország	74,8	5,1	4,7	34,9
24	118	34	36	Lettország	73,3	4,7	4	34,9
25	120	35	30	Litvánia	72,2	5,1	4,4	34,6
26	123	37	38	Bulgária	73,4	4,2	3,6	34,1
27	138	38	10	Luxemburg	80	7,1	10,7	29

5. ábra: Európai országok listája HPI és jól-lét szerint. Saját szerkesztés. Forrás:
<http://www.happyplanetindex.org/assets/hpi-data.xlsx>

Jelenti-e ez azt, hogy tulajdonképpen Lettországon és Bulgárián kívül, a határainkon túl akárhol az unióban boldogabban élhetnénk, mint itthon? Az országunk hibája, hogy nem vagyunk elégedettek a sorsunkkal, vagy a miénk? Egyszerűbb-e magunk mögött hagyni szülőföldünket a jobb, boldogabb élet reményében és egy olyan idegen országban szerencsét próbálni, ami több lehetőséggel kecsegtet, mint gyökeret eresztetni és tenni itthon azért, hogy jobb legyen? Ha erről van szó... De talán a helyzet nem is ennyire drasztikus. Ám mielőtt az okok kiderülnek, elemzem a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet médiában nagy érdeklődést kiváltó felmérését.

2.4. A TÁRKI kutatása

A magyarok 10% alatti elvándorlási hajlama a kilencvenes évek végén európai viszonylatban alacsonynak számított.³⁹ Az uniós csatlakozás kilátásba helyezésekor a nyers migrációs potenciál⁴⁰ megközelítette a 15%-ot. A KSH 2003-as adatai szerint a munkaképes korú lakosság 4%-a gondolkodott arról, hogy munkaerejét külföldön kamatoztassa. A TÁRKI felmérése alapján még sosem volt ilyen magas az emberek érdeklődése a külföldi élet iránt, mint 2012-ben, amikor is a népesség majdnem egy ötöde hagyná el az országot rövidebb-hosszabb időre. Azoknál a csoportoknál, melyek esetében a kiköltözési kedv magasabb az átlagnál (6. ábra), a legkiugróbb eredményt a 18 és 29 év közötti fiatal felnőttek produkálták: 48%-ot. Ez azt jelenti, hogy majdnem minden második fiatal tervezi, hogy kipróbálja magát külföldön. A következő korosztály (30-40) évesek már csak 31 százaléka, a munkanélküliek közül pedig 28% gondolkodik hasonlóképpen.

6. ábra: TÁRKI felmérés csoportjai. Forrás: TÁRKI Omnibusz felvétel 2012. március

Ebből kifolyólag valószínűsíthető, hogy a fiatalságot nem csak a munkalehetőség, a szükség mozgatja, hanem a kihívás is. A Népszabadság cikke viszont ennek az ellenkezőjét állítja: „Karrierépítés helyett a megélhetésért költöznek külföldre a magyarok”.⁴¹ Arról viszont nincs adat, hogy a fiatal felnőttek és a jelenleg nem foglalkoztatottak csoportja között mekkora az átfedés.

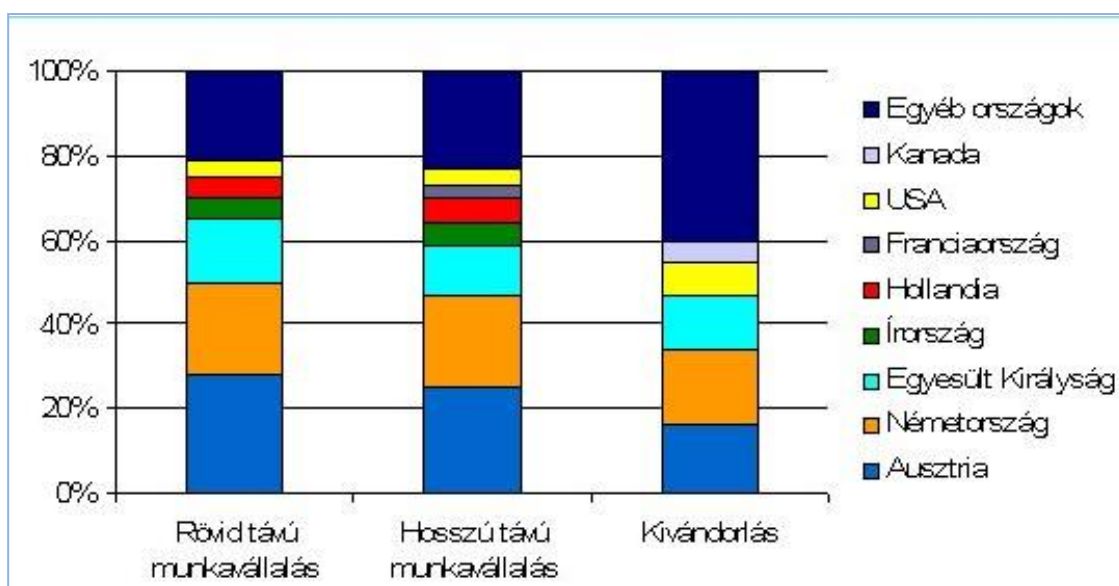
A migráció célpontjai évtizedek óta változatlanok, az első két helyen Ausztria és Németország áll. Ez betudható a történelem alakulásának, illetve a földrajzi közelségnek. A 2002-es elemzésekben a harmadik legnépszerűbb célpont az Egyesült Államok, amelyet 10

³⁹ HÁRS ÁGNES – SIMONOVITS BORI – SIK ENDRE: Munkaerőpiac és migráció: fenyegetés vagy lehetőség? In: *Társadalmi riport*, Szerk.: KOLOSI TAMÁS, TÓTH ISTVÁN GYÖRGY, VUKOVICH GYÖRGY, Budapest, TÁRKI, 2004. 272–289.

⁴⁰ Nem a ténylegesen külföldre utazókat, hanem a határon túli munkavállalás iránt érdeklődőket jelöli.

⁴¹ MATALIN DÓRA: Az ügy: Kivándorló fiatalok. *Népszabadság*, 2012.06.11., 4.

évvel később már az Egyesült Királyság vált fel. A korábbi felmérésben a véglegesen kiköltözők potenciális leendő lakhelye között Ausztrália meghatározó. 2012-ben ez a kontinens nem emelkedik ki, az egyéb országok között szerepelhet. Szembetűnő, hogy az Egyesült Államok és Kanada népszerűbb az új életterületet választók, mint a munka szempontjából utazók között. Érdekes továbbá, hogy a 2002-es vizsgálat során Olaszország is számba vehető munkahely volt, a friss felmérés viszont már ezt az országot sem emeli ki. Helyette Franciaország, Hollandia és Írország jelenik meg, de kizárólag munkahelyként, a végleges kivándorlást tervezők úti céljai közt egyik ország sem emelkedik ki (7. ábra).

7. ábra: A magyarok migrációjának fő célországai. Forrás: TÁRKI Omnibusz felvétel 2012. március

A Népszabadság a felmérés egyik vezetőjét, Sik Endre szociológust kérdezte a kutatásról.⁴² Tőle megtudjuk, hogy ez egy „ezerfős mintáról vett pillanatkép”, melynek a részét nem képezte az emberek motivációinak feltérképezése. Ezáltal nem lehet tudni, hogy a külföldi tervek mekkora része igazolódik be. A cikkből kiderül, hogy ezelőtt utoljára 2008-ban vizsgálták átfogóan a magyar ifjúságot, azelőtt pedig négy évvel. 2004-ben a fiatalok 55%-a érezte úgy, hogy csökkent az életszínvonal az országban, 2008-ban pedig már 80% nyilatkozott így. Hazánk gazdasági helyzetét tekintve a vélemény szintén a hanyatlás, azt ezt állító arány pedig 2008-ban 84% volt. A fiatalság szerint nem csak a színvonal romlása a probléma. 2004-ben leginkább az alkohol és a drogok térhódításától tartottak, 2008-ban ezt felváltotta a létbizonytalanságtól, munkanélküliségtől, kilátástalanságtól való félelem. Az idei évben egyelőre ebben a témában még nem készült felmérés. Bauer Béla, ifjúságkutató szerint

42

nem az a probléma, hogy a fiatalok készülnek elhagyni ezt az országot, hiszen külföldön sokat megtapasztalhatnak, amiből később profitálhatnak, a gond sokkal inkább az, ami miatt kiutaznak. Sokan nem azért mennek el, mert szeretnék, hanem mert egy jobb, biztosabb jövőt remélnék maguknak és leendő családjuknak. Főleg azok a diplomások gondolkodnak így, akik szülői háttérre nem elég biztos ahhoz, hogy elindítsák őket az önálló életbe. Bauer szerint a kivándorlóknak egy csoportja már a gimnáziumi, egyetemi éve alatt megalapozta külföldi karrierjét.

Gödri Irén, migrációkutató-szociológus szerint a migránsokról szóló adatok meglehetősen bizonytalanok. Míg kimenő oldalról évi 4-5000 főről szólnak az adatok, addig csak Németországban tavaly körülbelül 40 ezer magyar bevándorlót regisztráltak. A kivándorlók száma a kilencvenes évek óta ingadozó volt, majd az uniós csatlakozás miatt 28 ezerre ugrott a külföld iránt érdeklődők aránya. 2007-ben a kiutazók száma elérte a 35 ezret, azóta pedig csak nő. Gödri Irén véleménye szerint nem fog kimagasló elvándorlási hullám bekövetkezni, habár a fiatalok extern migrációs potenciálja várhatóan tovább növekszik majd a következő években, a visszatérésük kérdéses, melynek oka a pozitív jövőkép hiánya.

Tény, hogy az elmúlt néhány évben a migrációra való hajlandóság ugrásszerűen megnőtt. Szintén igaz, hogy egyes csoportoknál ez még inkább szembetűnő. Ilyen közösséget alkotnak a 18-29 éves fiatalok is. Kérdés, hogy az elkeseredettség, avagy egyszerűen egy migrációs hullám, pusztán kalandvágy, távoli földek iránti kíváncsiság miatt hagyják el egyre többen az ifjak közül az országot.

3. Kutatás

3.1. Kutatás módszertana

3.1.1. Szekunder kutatás

Dolgozatom témájában számos forrást volt lehetőségem elemezni. A szociológia tudományában a demográfia, azon belül is a migráció területén több, a kutatásomhoz szorosan kapcsolódó anyag állt rendelkezésemre, mint a pozitív pszichológia és a boldogságkutatás esetében. Kutatómunkám során egyaránt hivatkoztam magyar és külföldi kiadványokra, cikkekre, tanulmányokra. Utóbbit tekintve az internet volt segítségemre. Nyomtatott formában megjelent forrásaimat a Fővárosi Szabó Ervin Központi Könyvtár katalógusában, majd az intézmény szabadpolcán és szociológiai olvasótermében kerestem. Nehézségem két, azonos szerzőtől származó, különböző időben íródott tanulmány adatainak összehasonlításakor támadtak, amit az elméleti háttérrel taglaló részben már lejegyeztem, bizonyítékként a migrációkutatás bonyolultságára és problémáira.

A dolgozatomban használt fogalmak definiálását az angol nyelv tükrében végeztem. Magyar szociológusok, a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Intézetének munkatársainak írásai alapján világítottam rá a magyarok kivándorlásának előzményeire a rendszerváltás előtti korokig visszamenően.

Nic Marks boldogságkutató által feltalált mérőszámmal kapcsolatos információkra kizárólag angol nyelvű előadások meghallgatásával, kiadványok lefordításával, diagramok elemzésével tettem szert.

A TÁRKI kutatását, a közzevető szerv adatain kívül, az arról megjelent internetes és újságcikkek összevetésével vizsgáltam.

3.1.2. Primer kutatás

Primer kutatásként egy keresztmetszeti, kvantitatív vizsgálat: egy online kérdőív, valamint egy strukturált interjú szolgált.

A kérdőív megalkotásához ötletet a rendelkezésemre álló szakirodalom, valamint Dan Gilbert, harvardi pszichológiai professzor és Nic Marks, brit statisztikus boldogság témájú TED előadásából merítettem. Törekedtem arra, hogy a kérdőív gyorsan kitölthető, egyszerű, de mégis érdekes legyen, ezért mellőztem a nyitott kérdéseket. A kérdések típusaiban fellelhető egyszerű választás, többszörös választás és értékelőskála. Hogy elkerüljem a kérdőívgyártó oldalak ingyenesség miatti limitjeit, az űrlapot a Google Drive online dokumentumkezelő programmal készítettem. Kizárólag a legnépszerűbb közösségi oldalon, a Facebookon

terjesztettem, személyes ismerőseimet, az ő ismerőseiket, valamint célzottan migrációval, külföldi munkavállalással, boldogsággal, pozitív pszichológiával foglalkozó csoportok oldalait felkeresve. Külön öröömre szolgáltak az ismerősöktől, de még inkább az ismeretlenektől származó pozitív visszajelzések, miszerint nagyon érdekesnek találták a témát és a kérdéseket egyaránt, valamint kíváncsiak az eredményre. Fent nevezett szakértők jólétről szóló előadásai, illetve Abraham Maslow, amerikai pszichológus elmélete alapján összegyűjtöttem a boldogság fő összetevőit, melyeket kérdőívembe beépítettem, hogy lemérjem, a magyar fiatalok mitől érzik teljesnek az életüket, valamint jelen pillanatban mennyire elégedettek a sorsukkal. A Határátkelő blog külföldre távozott szerzőinek bejegyzéseiben megfogalmazott okokat, valamint az olvasók ezekre reflektáló hozzászólásait összevetve kigyűjtöttem azokat a negatív tényezőket, amelyek a leginkább eltaszítják, elszomorítják a magyarokat. Kérdőívem célja a hazai fiatalok értékrendjének, motivációinak és félelmeinek megismerése. A „fiatalok” alatt, a TÁRKI felméréséhez alkalmazkodva, a 18-29 év közötti magyarokat értem, az űrlapon kizárólag ebben a tartományban lehet kiválasztani a kitöltő életkorát. A kérdőív terjesztésekor is felhívtam a figyelmet erre. Nem egész hat napig volt elérhető, ezalatt 252 fő töltötte ki,

Az újságokban és a világhálón közzétett cikkek, híradóban, közéleti magazinokban megjelent hírek keltették fel a figyelmem és irányítottak a Határátkelő blog felé. Ezután már személyes érdeklődésből olvastam nap, mint nap a bejegyzéseket, valamint követtem a Facebookon is. Dolgozatom tervezésekor elsőként gondoltam interjúalanyként az internetes napló szerkesztőjére, hiszen a blog indulása óta eltelt több mint egy évben valószínűleg ő az, aki a legtöbb kivándorló élettörténetével találkozott, motivációikat ismeri, tudja, milyen nehézségeik voltak itthon és támadtak a határokon túl. Ő az, aki közvetett részese volt sikertörténeteknek és kudarcoknak egyaránt. Ő az az ember, aki tudhatja a migráció leggyakoribb okait, az elutazók közös céljait. Alanyomat e-mailben többször is megkerestem, üzenetemben a Határátkelő közvetlen, barátságos stílusa alapján megelőlegeztem a tegeződést, melyet viszonzott. A szerkesztő postafiókjá tömve van elektronikus levelekkel, elfoglaltsága ellenére készséggel válaszolt kérdéseimre, habár semmi személyes információt, -nevét, életkorát, foglalkozását, az országot, ahol most él -, nem szeretne megosztani. Válaszai alapján céltudatos, határozott, nyitott és toleráns személyiség.

3.2. A kérdőív kiértékelése

A 252 kitöltő 29%-a férfi, 71%-a nő. Legtöbben, 49-en 21 évesek. A válaszadók mindössze 7 százaléka töltötte be a 26. életévét. Végzettségük szerint a többség érettségizett (59%), melyből valószínűsíthető, hogy jelenleg felsőfokú tanulmányokat folytatnak. Az alapszakos diplomával rendelkezők aránya 27%, mesterszakos mindössze 1%, ennél magasabb végzettséggel a kitöltők közül nem rendelkezik senki.

A világszerte elfogadott Maslow-féle szükségletpiramis (8. ábra) alapján az alapvető szükségleteink kielégítése az elsődleges. Ezek a fizikai szükségletek, mint a légzés, az alvás, az evés és ivás, tehát a létfenntartás, amelyet követ a biztonságérzet kialakítása. Ezek után következnek az embernek a társadalomhoz és önmagához kapcsolódó igényei:

8. ábra: Maslow-féle szükségletpiramis; Saját szerkesztés

- Szeretet, család, párkapcsolat, csoporthoz tartozás
- Megbecsülés, önbizalom, teljesítmény, tisztelet
- Önmegvalósítás, kreativitás, problémamegoldás

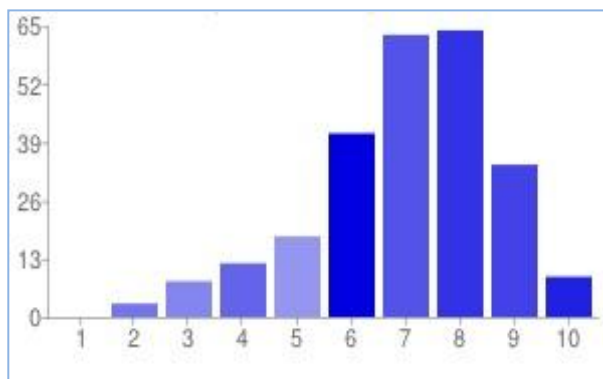
Az első kérdésben, ahogy már a fentiekben említettem, a Maslow-piramis, boldogságkutatók előadásai illetve Nic Marks Five ways to well-being (Öt út a jól-léthez) című tanulmánya⁴³ alapján igyekeztem felsorolni a teljes élet lehetséges összetevőit, majd megkértem a válaszadókat, hogy szubjektív véleményükre építve osztályozzák 1-től 5-ig a megadott értékeket fontosság szerint. Az adott fogalmat nagyon fontosnak találók (4-es vagy 5-ös érték) száma alapján a rangsor a következő:

1. Boldogság (247)
2. Szeretet (246)
3. Egészség (240)
4. Önmegvalósítás (228)
5. Szociális kapcsolatok (221)
6. Anyagi biztonság (219)
7. Kíváncsiság, tanulás (200)

⁴³ AKED, JODY - MARKS, NIC – CORDON, CORRINA – THOMPSON, SAM: Five Ways to Well-Being, Centre for Well-Being, nef

8. Aktív életmód (196)
9. Naprakész információk megszerzése (135)

Az adatokból látszik, hogy a boldogság és a szeretet a szinte kivétel nélkül a legfontosabb értékeket képezi az életünk során. Érdekes, hogy 200 kitöltő szerint nagyon fontos a tanulás, az új dolgok megismerése, viszont az árnyalatnyi különbséggel, ám hasonló jelentésű naprakésztség már nem képezi olyan nagy mértékben az életünk részét, holott a kettő szorosan összefügg.

9. ábra: Mennyire vagy elégedett a jelenlegi életteddel?

A Gallup-féle Ladder of Life alapján én is feltettem az ominózus „Mennyire vagy elégedett a mostani életteddel 10-es skálán?” kérdést. Szerencsére senki sem jelölt 1-es értéket, miszerint rosszabbul nem is mehetne a sorsuk, de 2-estől 10-esig megoszlottak a vélemények. (9.ábra) Pozitív, hogy a válaszadók fele (25-25%) 7-es és 8-as értékkel jellemezte életét. E általam

készített kérdőív alapján a kitöltők elégedettségének középértéke 6,996. De ne hagyjuk figyelmen kívül, hogy ebben az esetben tanult, nagyrészt felsőoktatásban részt vett vagy részt vevő, valószínűleg otthon internet-hozzáféréssel rendelkező fiatalokat kérdeztem, Magyarország teljes területén élő azonos korú lakosságról viszont sajnos ez nem mondható el, a felmérés nem reprezentatív.

Az ellenkező oldalról megközelítve is feltettem a kérdést, azaz hogy melyek azok a (push) faktorok, amelyek a leginkább beárnyékolják a magyar ifjúság jövőképét. Az előzővel azonos módon számítva (4-es és 5-ös értékek) a rangsor a következő:

1. Létebizonytalanság (175) és munkanélküliség (175)⁴⁴
2. Egészségügyi ellátás csökkenése (171)
3. Általános rosszkedv és rosszindulat (165)
4. Önmegvalósítás (129)
5. Oktatás színvonalának csökkenése (125)
6. Túlzott nacionalizmus (94)
7. Rasszizmus (92)
8. Politikai harcok (90)

⁴⁴ A zárójelben az adott fogalmat megjelölő válaszadók száma látható.

A szavazatok differenciálódása ennél a kérdésnél nagyobb mértékű, mint a boldogság összetevőire irányulónál. Egyik fogalom sem kapott 175-nél több voksot, ellenben a boldogság a válaszadók 98 százalékának, tehát mondhatjuk, hogy kollektíven fontos. Ez azt jelenti, hogy a boldogság elérése nagyobb súlyú az életünkben, mint a félelmeink. Az emberek 47 „nem tartok tőle” szavazattal, a rasszizmustól szoronganak a legkevésbé.

A válaszadók több mint fele (58%) évente egy-két alkalommal hagyja el az országot, 23% szinte soha nem utazik el, és csak 6% azoknak az aránya, akik havonta legalább egyszer átlépik a határt. Ezek az utazások a világ és új emberek, kultúrák megismerése (202+157 szavazat), karrierépítés (143), tanulás (124), munkatapasztalat-szerzés (109), és megélhetés céljából történnek, tehát nem túlzás kijelenteni, hogy a magyarok önmaguk és karrierjük fejlesztéséért hagyják el hazájukat. Sokat elmond, az is, hogy csak öten, a szavazók 2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem tervez egyáltalán külföldre menni. De miért is ne utaznának, hiszen a turizmusnak boldogító hatása van. „Azok az állampolgárok, akik életének részét képezi az utazás, boldogabbak, mint akik nem kelnek útra. A kérdés csupán az, hogy tényleg az utazás teszi őket boldogabbá, vagy eleve a boldogabb emberek utaznak.”⁴⁵ Arra a kérdésre, hogy hogyan érzik magukat a kitöltők külföldön, szándékosan eggyel több negatív, mint pozitív töltetű fogalmat adtam meg, igazodva az „önsorsrontó magyarokhoz”.⁴⁶ Ennek ellenére az egyetlen kellemetlen érzés, amire 252 főből több mint 16-an, pontosan 53-an (21%) voksolt, az a honvágy. A válaszadók 21 százalékának hiányzik az otthona, miközben a többi adat alapján valószínűleg egyébként felettébb boldog (172 voks), mert kikapcsolódik (192), felszabadult (172) és motivált (111). A rossz érzések messze elmaradnak: bizonytalanság (14), aggodalmaskodás (12), illetve a fiatalok 2-2 százaléka kritizáló, nyugtalan és feszült, esetleg magányos külföldi tartózkodása alatt. 9 fő (4%) még nem járt az országhatáron túl.

A kutatásban résztvevő ifjúság 60 százaléka szeretné kipróbálni magát külföldön, 17% pedig biztosan nem Magyarországon tervezi a jövőjét. Tehát összesen 77% (194 fő) hagyná el hazáját rövidebb-hosszabb időre, vagy esetleg végleg is. Ebben a döntésben 44% (110 fő) teljesen biztos, 37% adott 4-es osztályzatot saját határozottságának, 19% kételkedő. Senki sem gondolja, hogy egyáltalán nem biztos előző kérdésre adott válaszában.

Számításom beigazolódott, miszerint a kitöltők 90 százaléka (224 fő) nem hallott még a Marks-féle Boldog Bolygó Indexről, tehát a következő kérdésekre a feleletet nem befolyásolta előzetes tájékozódás. A válaszadókat arra kértem, hogy saját meglátásuk alapján

⁴⁵ MICHALKÓ GÁBOR: Boldogító utazás, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2010. p. 33

⁴⁶ SZONDY MÁTÉ: A boldogság tudománya Budapest: Jaffa Kiadó, 2010, p. 107.

tippeljék meg, hogy Magyarország a Boldog Bolygó Index általi sorrendben, hol foglal helyen globális, illetve európai viszonylatban. A két kérdés eredménye majdnem megegyezik. Európai viszonylatban 3 fő adott bizalmat Magyarországnak azzal, hogy az élmezőnybe sorolta, világ országai között már csak egy ember tett így. Középmezőnybe 22 és 21% javasolta hazánkat. A válaszadók 78 és 77 százaléka gondolta úgy – helyesen -, hogy hazánk az lista utolsó harmadában végzett. Hogy segítőimet ne hagyjam kétségek között, de ne is adjam meg a lehetőséget, hogy elolvassák előre az igazságot, a rövid magyarázatot a következő oldalra szerkesztettem, majd rákérdeztem, hogy tisztában léve a boldogságindex alacsony voltával, átértékelnék-e külföldi terveiket, ha ez az érték magasabb lenne. Abban az esetben, amennyiben az illető nem tervez útra kelni, egy ilyen opciót is megadtam, de mindössze 6% élt ezzel a lehetőséggel. A határátlépést fontolgatók közül (94%) 23% vélekedik úgy, hogy ha a HPI magasabb lenne, újragondolná, hogy elhagyja hazáját. A többség, 71% (178 fő) olyannyira határozott, hogy egy tudományos mutató nem befolyásolja őket. Az már nem derül ki, hogy ez a bizonyosság saját önfejlesztésük céljából adódik, avagy a lehetőségek hiányától való félelemből. Fontos megemlíteni, hogy a válaszadók 23 százaléka néhány kérdéssel feljebb úgy nyilatkozott, Magyarországon tervezi a jövőjét. Az utolsó kérdésre viszont csak 6% jelezte, hogy nem tervez külföldre menni. Az ellentmondás kulcsa valószínűleg abban rejlik, hogy az emberek bizonytalanok, igyekeznek a számukra legjobb lehetőséget megtalálni akkor is, ha ez otthonuk elhagyásával jár.

3.3. Az interjú kiértékelése

A blog 2011 augusztusában személyes okokból indult a szerkesztő kivándorlásakor. A saját élményeit szerette volna dokumentálni, de az eddigi internetes tapasztalatok és az előtte álló feladatok alapján arra számított, hogy az ő külföldi tartózkodása nem lesz elég eseménydús, ezért gondolta, megadja más, vele egy cipőben járó magyaroknak is a lehetőséget, hogy megírják tapasztalataikat. Legtöbbjük nem fogna egy önálló internetes napló vezetéséhez, de egy levél erejéig örömmel mesél az életéről. Meglepetésként érte, hogy az oldal rövid időn belül ekkora népszerűsége tett szert. A legnagyobb közösségi oldalon havonta körülbelül ezer új felhasználó csatlakozik a követőkhöz. A siker oka, hogy a szerkesztő igyekszik objektív és tárgyilagos maradni. Teret biztosít mindenkinek, aki megosztaná történetét azokkal, akik itthon maradtak akárhonnan is írjon, akkor is, ha sikeres az új élete, de akkor is ha elégedetlen. A népszerűség kulcsaként jelöli meg azt is, hogy valahogyan pont akkor indította el a blogot, amikor az emberek migrációs potenciálja növekedésnek indult. Az azóta már tudatosan hasonló profilú weboldalak meg sem közelítik a Határátkelő ismertségét.

A szerkesztő egyetért azzal, hogy a magyarok köztudottan önsorsrontó, pesszimista nép. Hozzáteszi viszont azt is, felkészültségünk a legrosszabbra a túlélést jelentheti. Véleménye szerint a hozzáállással van a probléma, ami viszont néplélek kérdése. Gazdasági szempontból, illetve életszínvonal alapján is magasabb szinten van hazánk, mint az uniós 25. hely, a boldogság az embereken múlik. Helyesen gondolja, hogy a bolgárok mögöttünk vannak a sorban, viszont a románok a 2007-es felmérés óta elégedettségben már megelőzték Magyarországot.

A Határátkelő postafiókjába érkező tömérdek levélben visszaköszön a TÁRKI felmérésének eredménye, miszerint leginkább a 30 év alattiak kelnek útra. A blog létrehozója szerint ez nem gond, hiszen a világot meg kell ismerni, a probléma sokkal inkább az, hogy ezen fiatalok nagy része nem tér haza. Aki külföldön sikerrel veszi az akadályokat, megteremt magának egy egzisztenciát, képes megmászni a lépcsőket, esetleg párra talál és családot alapít, nem törekszik a visszautazásra. Ha pedig élettársa más, esetleg nyugati nemzetiségű, valószínűleg nem szívesen dönt a Magyarországra költözés mellett. De miért is tenné? Az ítélkező magyarországi olvasók többsége úgy gondolja, hogy ezek a fiatalok a pénzért, magasabb fizetésért utaznak el. Természetesen ez is részét képezi motivációjuknak, hiszen a határokon túl több a lehetőség, jobban megbecsülik a friss diplomásokat is, mind anyagilag, mind emberileg. Az okok másik – talán nagyobb – részét képezi a országban uralkodó

hangulat. A fiatalokat rosszul viselik a közéletben zajló hazugságokat, gyűlölködést, ami a mindennapokra is nagy hatást gyakorol. Úgy érzik, más országban nyugodtabb, biztosabb körülmények között nincs ekkora feszültség. Akik – a szerkesztő szavaival élve – rózsaszín álmokat kergetnek, valószínűleg csalódtak és csalódni fognak. Sokan vannak, akik hajlandóak az alulfoglalkoztatottságra, tehát hogy képesítésüknél alacsonyabb presztízsű munkát végezzenek a megélhetésért, de tudják, hogy ez ideiglenes állapot, ami ahhoz szükséges, hogy feljebb jussanak, ami megfelelő tervezés, tudatosság, kitartás és türelem esetén általában be is következik. Ez a kiszámíthatóság Magyarországon jelenleg ez nincs meg, az emberek nem tudnak tervezni, hiszen még a jelen állapot sem biztos..

Leggyakrabban Angliából és Írországból érkeznek levelek, ez a magyar munkavállalók egyik legnépszerűbb célpontja a TÁRKI kutatása szerint is. A nagy távolság ellenére sokan írnak Ausztráliából. Az előbb említett felmérés alapján a távoli kontinens inkább élettérként, mint munkavállalás céljából releváns. A beteljesülésről szóló beszámolók esetében nincs földrajzilag specifikus terület, ahonnan a legtöbbet írják. A siker inkább függ a képzettségtől és a munkakörötől. Általánosságban elmondható, hogy minél egzotikusabb helyről származik az írás, annál valószínűbb, hogy jól végződik a történet, hiszen az ember valószínűleg nem utazik el csak úgy, gondos tervezés nélkül a világ végére.

A magyarokról immár nem mondható el, hogy röghöz kötöttek lennének. Valószínűleg lesz egy pont, amikor elkezdenek hazatérni a kivándoroltak, de a felmérések a migráció fokozódását jósolják az elkövetkező években. A szerkesztő szerint addig lesz ez így, ameddig az országban az uralkodó hangulat a pesszimizmus marad, valamint ameddig nem lesznek a mindennapi életben is tükröződő gazdasági változások, mert az embereknek kiszámíthatóság, biztonság és nyugalom kell.

Annak ellenére, hogy nyugalmat akar a nép, a blog hozzászólói között egyre gyakrabban keletkezik kritizáló hangvételű, szembenálló véleményből adódó konfliktus. Az oldal életre hívója úgy gondolja, ez kivételesen nem a magyarok rosszkedvűségének, rosszindulatúságának tudható be, hanem a blogot szolgáltató portál cseréjének. Eredetileg az Origo által üzemeltetett a webnapló, akkoriban egy szűkebb, zártabb közösség szigorúbb feltételek alapján kommentálhatta a bejegyzéseket, ezáltal a hozzászólások színvonalasabbak voltak. Később a Határátkelő a 2007-ben arculatot váltó, blogokra fókuszáló Indexhez költözött, ahol az olvasóközönség nagyobb, kevésbé zárt társaság, akik hozzászoktak az egyszerű, folyamatos, egy kattintással elvégezhető véleménynyilvánításhoz. Mivel több ember él a kommentálás lehetőségével, ezért nagyobb a stílusban, igényességben, szemléletben jelentkező szórás.

4. Összegzés

A médiában megjelenő cikkek tömkelege, valamint külföld iránti személyes érdeklődésem figyelmemet a már kivándorolt és a jövőben kivándorló fiatalokra irányította. A Határátkelő webnapló bejegyzéseiből és közvetlen környezetemből kiindulva kerestem a fiatalok lehetséges motivációit. Arra a következtetésre jutottam, hogy Magyarország boldogságindexének alacsony volta korrelál az ifjúság migrációs potenciáljának növekedésével. Hipotézisemet a források feldolgozása után egy 30 év alattiakhoz szóló online kérdőívvel, illetve hogy megbizonyosodjak az elutazók motivációiról, a számos migránssal érintkező Határátkelő blog szerkesztőjével készített strukturált interjúval bizonyítottam.

A Nic Marks által megalkotott Boldog Bolygó Index és az ehhez társuló színskála jelölése alapján a planétánkat többnyire a köztes értéket jelentő borostyán szín jellemzi, hazánk viszont már a negatívabb piros színű, a rangsor alapján európai és nemzetközi viszonylatban is az utolsó harmadban tűnik fel. A HPI eredményét felhasználva az országok jól-léte szerint is felállítottam egy sorrendet, melyet az Európai Unióra szűkítettem. A boldogságindex értékei nagymértékben különböznek a népesség általános jól-lététől, ez a természetkárosítás súlyának tudható be. A világban egy ország sem felettebb „boldog”, amíg rombolja környezetét. Az lenne az ideális, ha minden államban a várható élettartam és a jól-lét emelkedne, míg a lakosság maga után hagyott ökológiai lábnyoma ezzel fordított arányban csökkenne. Ellenben Magyarország jól-lét alapján is messze elmarad az unió többi országától.

A TÁRKI felmérése alapján a 18-29 év közötti felnőttek csoportja a leginkább hajlandó az extern migrációra. A munkavállalási célú utazások legnépszerűbb célpontjai Ausztria, Németország, az Egyesült Királyság, és Írország. Egyéb szempontú migráció esetén lehetséges úti cél Kanada és Ausztrália. Régebbi felmérésekben az ifjúság a legnagyobb félelmének az alkoholt és a drogokat jelölte meg, 2008-ben a kilátástalanság és a létbizonytalanság lépett ezek helyébe. A kérdőívemre érkezett feleletek alapján most, 2012 végén szintén a kérdéses jövőtől tartanak a leginkább a válaszadók. Interjúalanyom úgy véli, a pozitív jövőkép hiánya miatt folytatódni fog a kivándorlás. Gödri Irén szociológus is osztja ezt a véleményt. Bauer Béla ifjúságkutató szerint nem az a gond, hogy a fiatalok elutaznak, hanem hogy nem tervezik a hazatérést. Ezzel a fent említett internetes napló megalkotója is egyetért.

Az online kérdőív 252 kitöltője közül 9 fő nem járt még külföldön, 58% évente pár alkalommal utazik el, viszont 77% voksolt úgy, hogy tervez külföldi tartózkodást a közeljövőben ideiglenesen mindenképp, de akár végleg is. A TÁRKI-féle kutatás egyik

vezetője, Sik Endre szerint kutatásuk nem tér ki arra, hogy a fiatalok terveit közül mennyi válik valósággá, ugyanúgy ahogy az általam készített kérdőív sem. Azt viszont mindenképp feltételezhetjük, hogy azok közül, akik terveit közt szerepel a kivándorlás, többen hagyják majd el az országot, mint akik nem tervezik előre. Az űrlap eredményénél felbukkanó ellentmondások a válaszadók bizonytalanságából, útkereséséből adódnak.

John Salt, a University College London migrációkutató professzora szerint a nemzetközi migrációt nem lehet elkerülni. „Az államok kezelhetik, de nem ellenőrizhetik azt.”⁴⁷ Dolgozatom zárásaként szeretném egy érdekes példával érzékeltetni, hogy a magyar állam hogyan kezeli a fiatalok tömeges elvándorlásának problémáját. Miután nagy mennyiségű cikk látott napvilágot, amelyek ezt a kérdést feszegetik, 2012-ben megjelent két videófilm 'Minden ideköt' címmel, mely a migrációra egyre fokozódó hajlamot mutató huszonéveseknek hivatott megmutatni, hogy miért jobb itthon élni, mint máshol. A videómegosztó oldalra feltöltő felhasználó letiltotta a hozzászólás lehetőségét, ám rövid idő múlva egy másik személy ismét feltöltötte a rövidfilmet, már a kommentárok engedélyezésével. 2012. november közepe óta megközelítőleg 27 ezren látták. Az oldal azóta folyamatosan telik a felháborodott fiatalok véleményével, miszerint a kampányfilm komolytalan, nem az ő életüket mutatja be, az érzelmeikre próbál hatni, de nem mutat valós értéket. Szerintük a mindennapjaik nem a szórakozásból állnak, hanem esélylatolgatásból, számolgotatásból, eredménytelen álláskeresésből, melyről a videó nem szól. Semmi olyannal nem szolgált számukra a reklám, amit külföldön ne tudnának maguknak megteremteni, sőt. Ahogy dolgozatom bevezetésében említettem, semmiképp nem kívánok politikailag állást foglalni, de fontosnak tartom alátámasztani kutatásomat kortársaim meglátásaival, hogy rámutassak a probléma realitására, aktualitására, továbbá súlyára. Ebből az okból kifolyólag igyekeztem a tanulmány nyelvezetével összevetve elfogadható stílusú hozzászólást kiemelni mintaként, ami a felfokozott hangulat tekintetében nem volt egyszerű.

Érdekes arról egy képkockát nem láttam, hogy ezek a fiatalok dolgoznak. Pénzüik ilyenekre honnan van? Ha lesz kilátásban munkahelyem, talán megfontolom, hogy itthon maradjak. Ha ilyen életem lenne, mint a szereplőknek, persze hogy maradnék. Nem a barátokról van szó vagy a családról, értük mindent, azt hiszem ez természetes. De ha külföldről jobban tudom őket támogatni, hogy ne kelljen nélkülözniük, akkor úgy gondolom kétségtelen, hogy ott fogok dolgozni.

⁴⁷ SALT, JOHN [2001]: „Az Európai migrációs térség.” In: REGIO Kisebbség, Politika, Társadalom, Budapest, 12. évfolyam, 2001/1. szám, p. 195

Kutatásom alapján megállapítom, hogy a fiatalok számára a boldogság, a szeretet, és az egészség a legfontosabb, melyeket szorosan követ az önmegvalósítás. Ezzel szemben Magyarországon ezt akadályozza a kilátástalanság, létbizonytalanság és a munkanélküliségtől való félelem. Hipotézisem csak részben bizonyult igaznak. A boldogságindex a nép számára csak egy szám, nem a mutatónak, hanem a saját életükben tapasztaltaknak tulajdonítanak jelentőséget. Nem tudnak a boldogságindex felépítéséről, sokan a létezéséről sem, de azt tudják, hogy mi az, amiért el akarják hagyni hazánkat. Bosszantja őket az országban uralkodó rossz hangulat, gyűlölködés, zavarja őket a kiszámíthatatlanság, az önmegvalósításra való lehetőségek hiánya, a megbecsülés alacsony mértéke. Az országot szeretik, csak az jelenlegi állapotot nem. Úgy érzik, a nekik megfelelő színvonalú életet más országban könnyebben, rövidebb idő alatt meg tudják teremteni, még a kezdeti nehézségek árán is. Sokan szívesen hazajönnének, de úgy gondolják nem érdemes, inkább lesznek idegenek, akik biztonságban érzik magukat, mint kétségek közt vergődő honfitársak. Kiutat, lehetőséget és megbecsülést keresnek azok, akik véglegesen új hazát választanak. De mit lel igazából, aki megtalálja, amit egész életében keres? Boldogságot.

Irodalomjegyzék

1. <http://www.nicmarks.org/about/> (2012.11.05.)
2. <http://www.nicmarks.org/who-i-work-with/> (2012.11.05.)
3. <http://www.nicmarks.org/2011/11/well-being-is-becoming-a-serious-business/> (2012.11.05.)
4. <http://www.neweconomics.org/programmes/well-being> (2012.11.05.)
5. <http://www.happyplanetindex.org> (2012.11.05.)
6. http://www.euvonal.hu/index.php?op=csatlakozas_csatlakozasdokumentumok&id=26 (2012.11.05.)
7. http://www.tarki.hu/hu/news/2012/kitekint/20120523_migracio.html (2012.11.05.)
8. <http://www.iom.int/cms/en/sites/iom/home/about-migration/facts--figures-1.html> (2012.11.08.)
9. <http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=1> (2012.11.08.)
10. <http://fn.hir24.hu/itthon/2012/06/28/felmillio-magyar-orokre-elmegy/> (2012.10.26.)
11. <http://hataratkelo.blog.hu>
12. <http://www.happyplanetindex.org/assets/hpi-data.xlsx> (2012.11.06.)
13. The Happy Planet Index: 2012 Report
elérhető: <http://www.happyplanetindex.org/assets/happy-planet-index-report.pdf> (2012.11.05.)
14. AKED, JODY - MARKS, NIC – CORDON, CORRINA – THOMPSON, SAM: Five Ways to Well-Being, Centre for Well-Being, nef
elérhető: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Five_Ways_to_Well-being_Evidence_1.pdf (2012.10.26.)
15. Glossary about Migration, Switzerland, International Organization for Migration, 2004.
elérhető: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_eng.pdf (2012.11.08.)
16. BERENCI ZSUZSA [1995]: Az elvándorlási szándékok Magyarországon 1994-ben. Szociológiai Szemle 1995./2. pp.99-106.

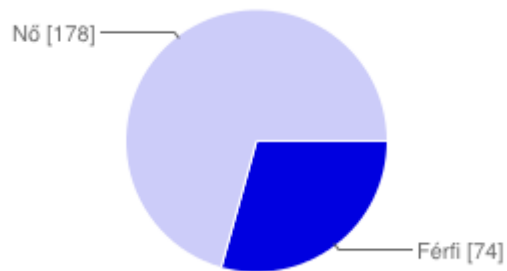
17. CSATA ZSOMBOR – KISS TAMÁS: Migrációs-potenciál vizsgálatok Erdélyben, In: KISS TAMÁS (SZERK.): Demográfiai folyamatok az ezredfordulón Erdélyben. RMDSZ ÜE - Kriterion, Kolozsvár, 2004, pp.92-126.
18. CSERESNYÉS FERENC [1996]: *Migrációs potenciálok és trendek Európában*, Regio – Kisebbség, politika, társadalom, 1996. 7. évf. 4. szám
19. FEKETE GY. ATTILA : Lépnek, Népszabadság, 2012.05.29. p.11.
20. GÖDRI IRÉN - TÓTH ERZSÉBET FANNI [2010]: Magyarország, Románia és Szlovákia kivándorlási folyamatai a rendszerváltozások után - eltérések és hasonlóságok. Demográfia. 2010/2-3. pp.157-204.
21. HÁRS ÁGNES [1992]: A nemzetközi migráció néhány problémájáról, Szociológiai szemle 1992/2.
22. HÁRS ÁGNES – SIMONOVITS BORI – SIK ENDRE [2004]: Munkaerőpiac és migráció: fenyegetés vagy lehetőség?” *Társadalmi riport*, In: KOLOSI TAMÁS, TÓTH ISTVÁN GYÖRGY, VUKOVICH GYÖRGY (SZERK.), Budapest, TÁRKI, 2004. pp.272–289.
23. ILLÉS SÁNDOR – KINCSES ÁRON [2009]: Migráció és cirkuláció. KSH, Statisztikai Szemle 87./7-8. pp.730-747.
24. ILLÉS SÁNDOR – LUKÁCS ÉVA [2001]: A személyes szabad áramlása a statisztika látószögéből, Földrajzi konferencia, Szeged, 2001.
25. KERECSENYI ZOLTÁN [2012]: Hűségese a hazához (?). Népszava 2012.10.10. p. 6.
26. MATALIN DÓRA: Az ügy: Kivándorló fiatalok, Népszabadság, 2012.06.11. p. 4.
27. MICHALKÓ GÁBOR [2010]: *Boldogító utazás*, Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2010
28. SZONDY MÁTÉ [2010]: *A boldogság tudománya*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2010
29. RICHMOND , ANTHONY [1992]: Reactive Migration: Sociological Perspectives On Refugee Movements, Journal of Refugee Studies 6.1., Oxford, 1992.08.01.
30. SIK ENDRE (SZERK.) [2001]: A migráció szociológiája, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001.
31. TAKÁCS EMESE - HUZDIK KATALIN [2008]: A magyarországi immigráció trendjei az elmúlt két évtizedben.
Bulletin of the Szent István University. Special issue. Part 1. Gödöllő, 2008. pp.87-99
32. Demográfiai portré 2012, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, 2012. pp. 132-148.

MELLÉKLET

Kérdőív eredménye

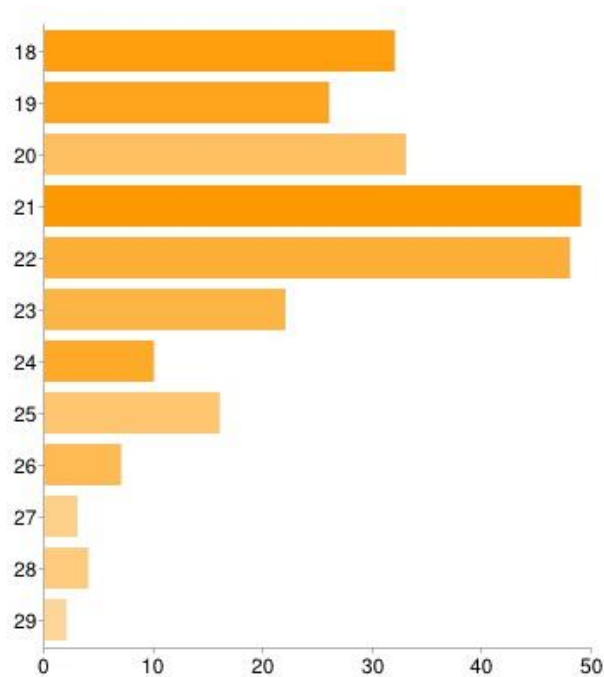
Összesen 252 válasz érkezett.

Nem

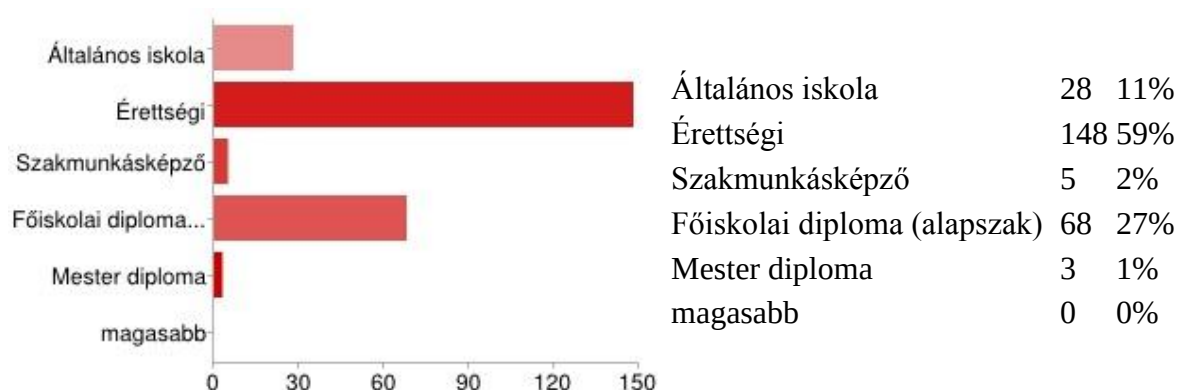
Férfi 74 29%
Nő 178 71%

Életkor

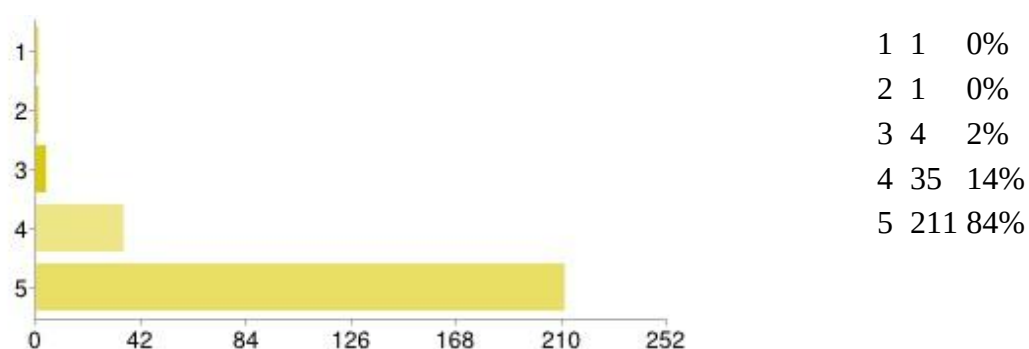

18	32	13%
19	26	10%
20	33	13%
21	49	19%
22	48	19%
23	22	9%
24	10	4%
25	16	6%
26	7	3%
27	3	1%
28	4	2%
29	2	1%

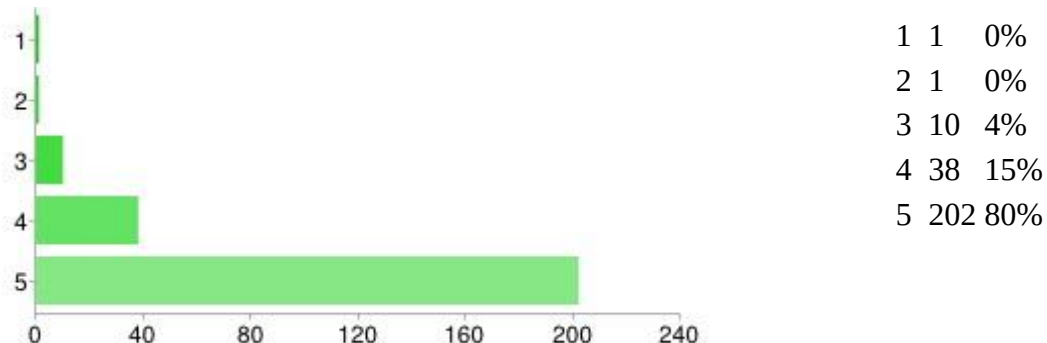
Végzettség

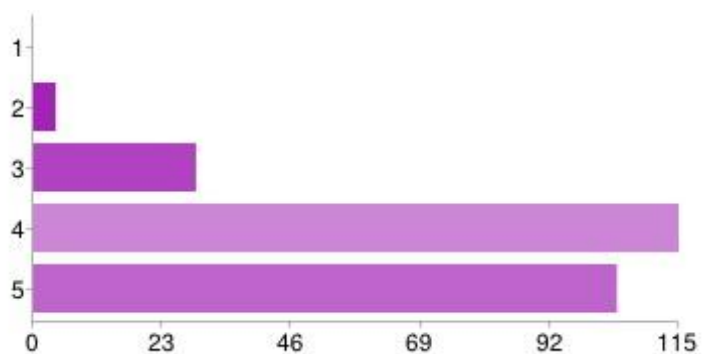
1.Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - szeretet

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - egészség

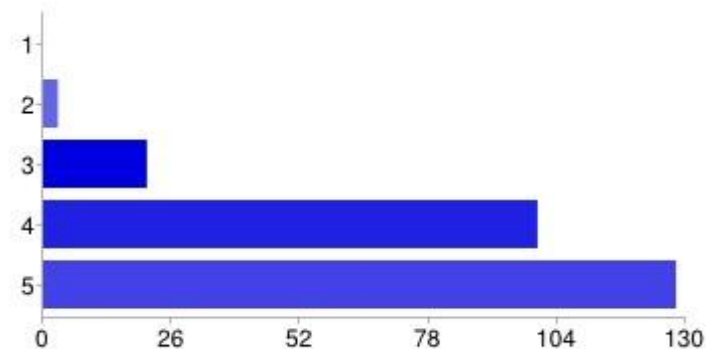

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - anyagi biztonság

1	0	0%
2	4	2%
3	29	12%
4	115	46%
5	104	41%

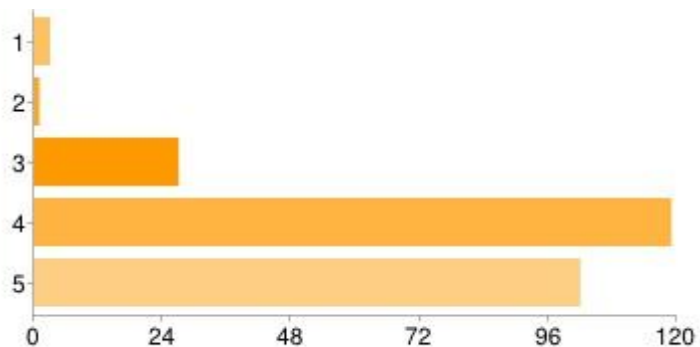
Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - önmegvalósítás

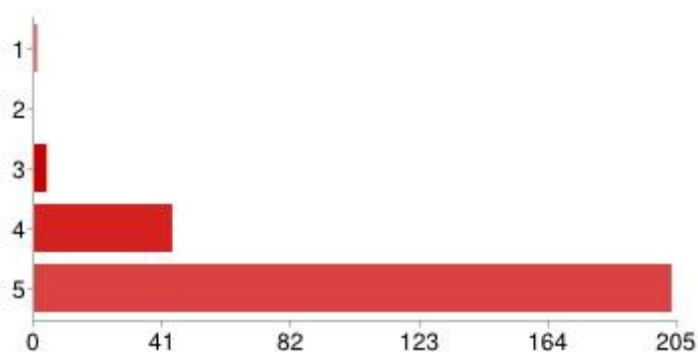
1	0	0%
2	3	1%
3	21	8%
4	100	40%
5	128	51%

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - szociális kapcsolatok

1	3	1%
2	1	0%
3	27	11%
4	119	47%
5	102	40%

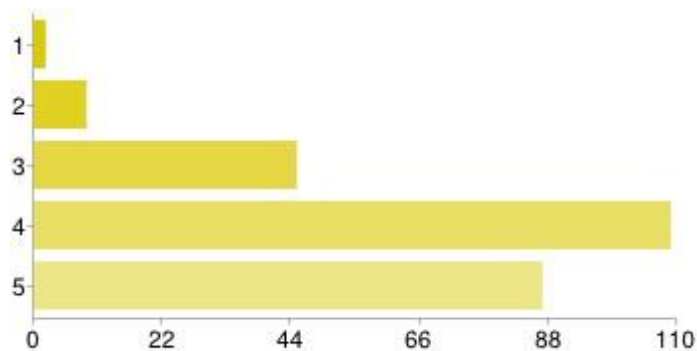

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - boldogság

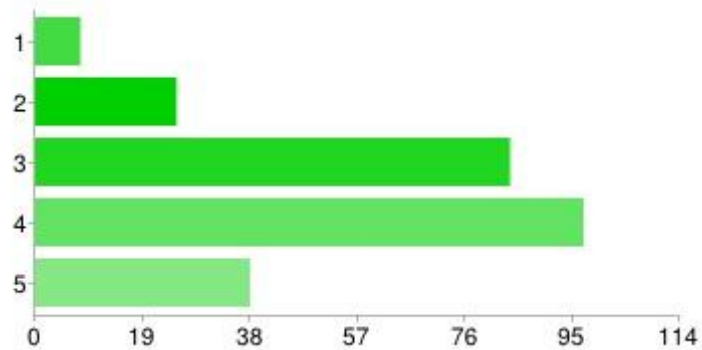
1	1	0%
2	0	0%
3	4	2%
4	44	17%
5	203	81%

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - aktív életmód

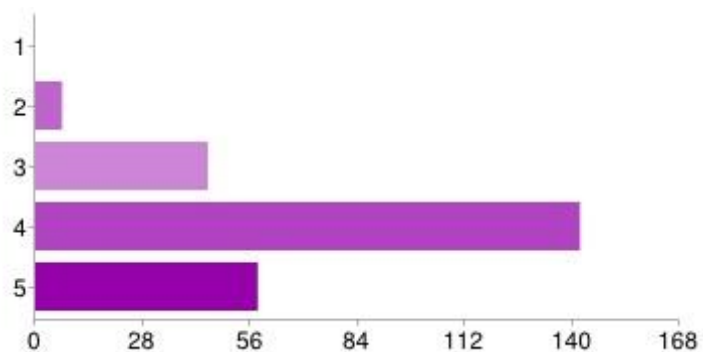
1	2	1%
2	9	4%
3	45	18%
4	109	43%
5	87	35%

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - naprakész információk megszerzése

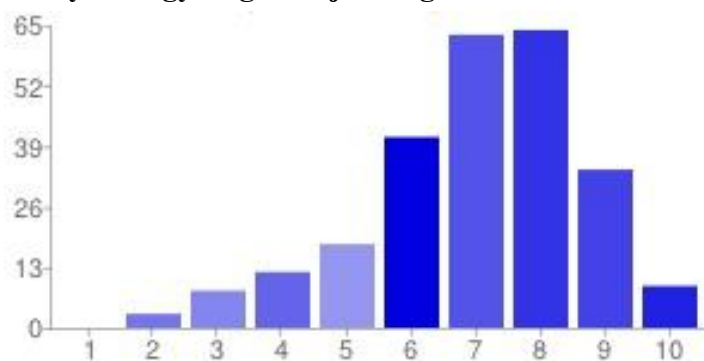
1	8	3%
2	25	10%
3	84	33%
4	97	38%
5	38	15%

Osztályozd a következő értékeket aszerint, hogy neked mennyire fontosak! - kíváncsiság, tanulás

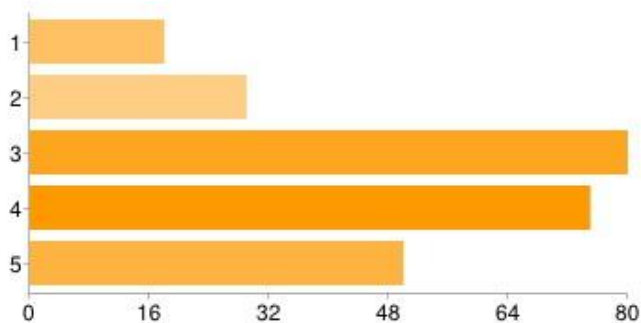
1	0	0%
2	7	3%
3	45	18%
4	142	56%
5	58	23%

2.Mennyire vagy elégedett jelenleg az életeddel?

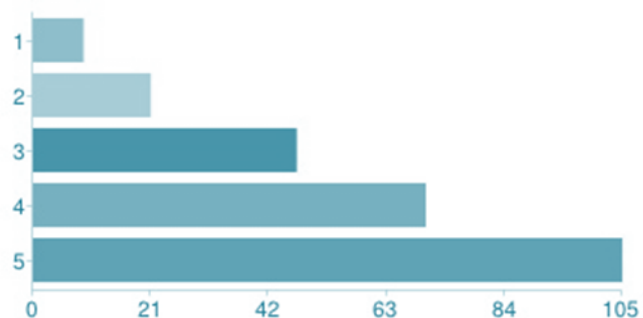
1	0	0%
2	3	1%
3	8	3%
4	12	5%
5	18	7%
6	41	16%
7	63	25%
8	64	25%
9	34	13%
10	9	4%

3.Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! - oktatás színvonalának csökkenése

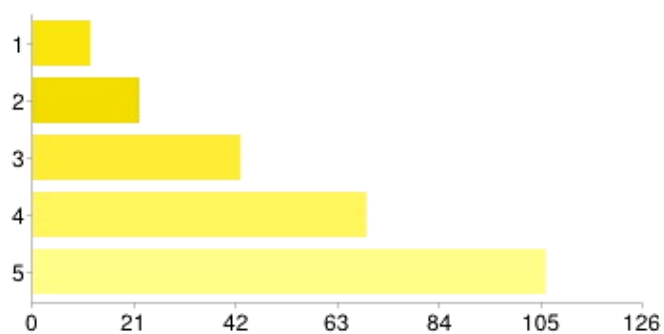
1	18	7%
2	29	12%
3	80	32%
4	75	30%
5	50	20%

**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
létbizonytalanság**

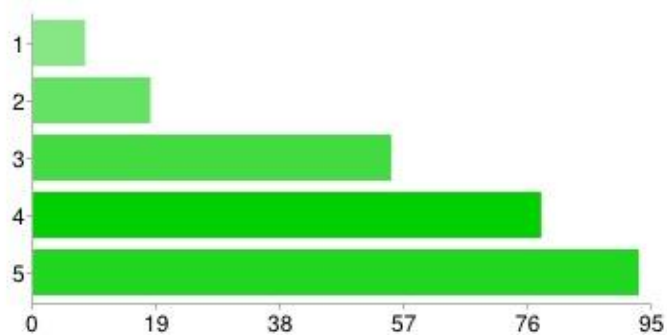
1	9	4%
2	21	8%
3	47	19%
4	70	28%
5	105	42%

**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
munkanélküliség**

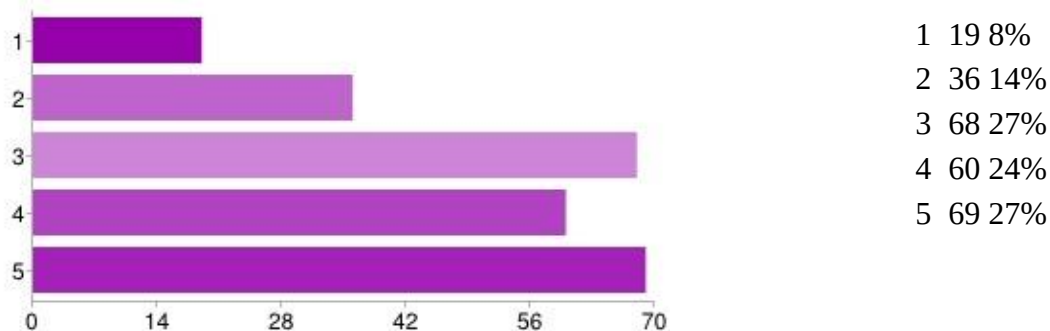
1	12	5%
2	22	9%
3	43	17%
4	69	27%
5	106	42%

**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
egészségügyi ellátás színvonalának csökkenése**

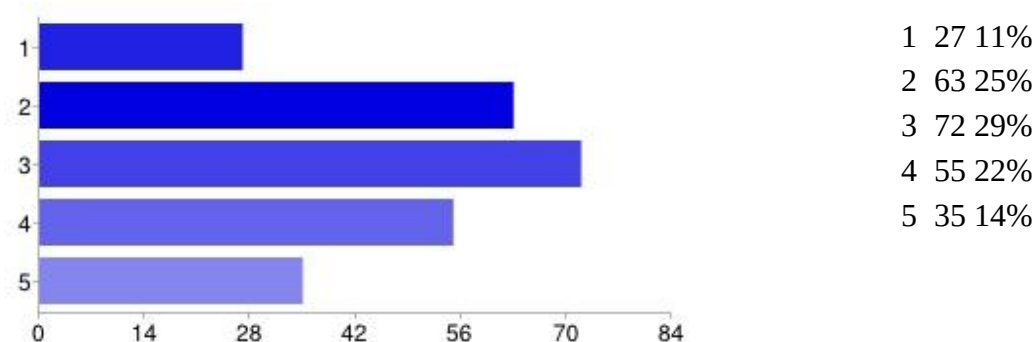

1	8	3%
2	18	7%
3	55	22%
4	78	31%
5	93	37%

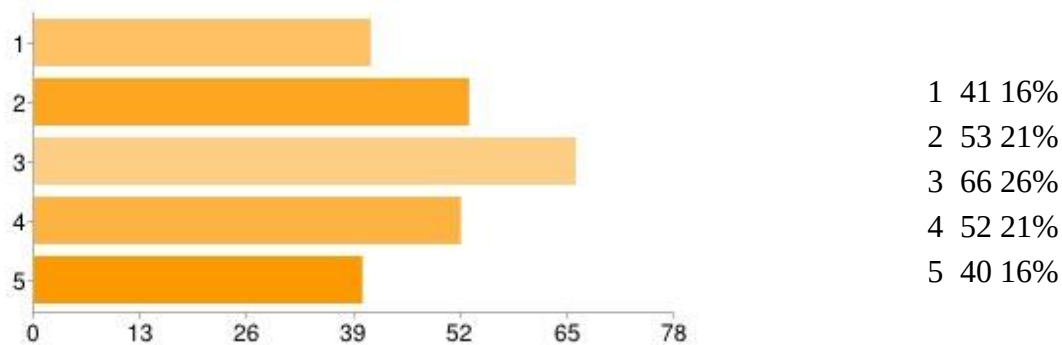
**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
önmegvalósításra való képesség**

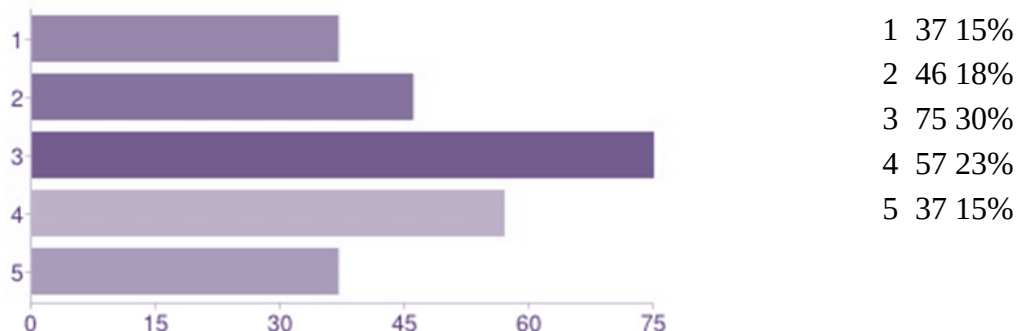
**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
politikai harcok**

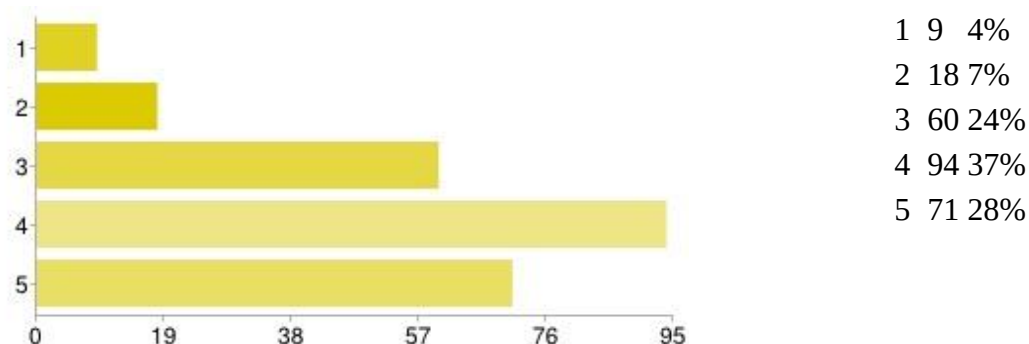
**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
rasszizmus**

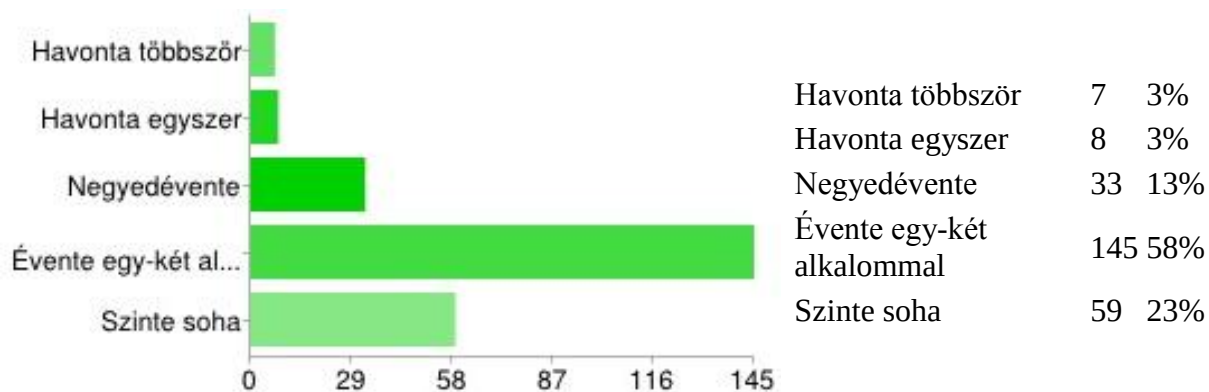
**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
túlzott nacionalizmus**

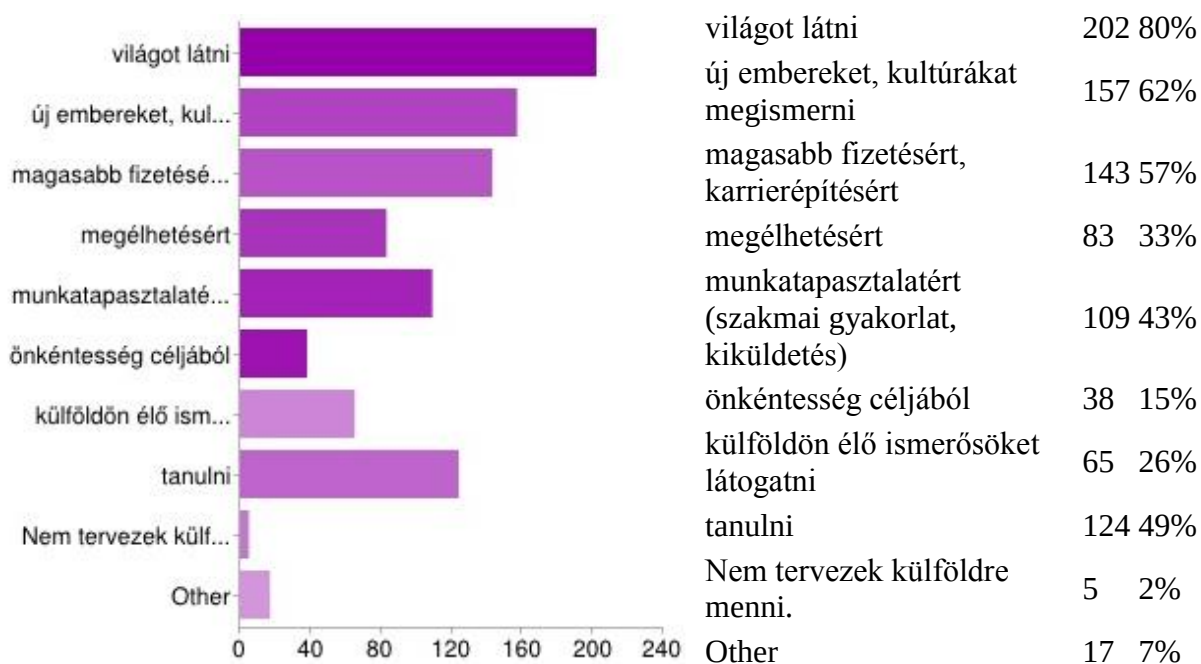
**Osztályozd a következőket aszerint, hogy mennyire tartasz tőlük a jövőt illetően! -
általános rosszkedv, rosszindulat**

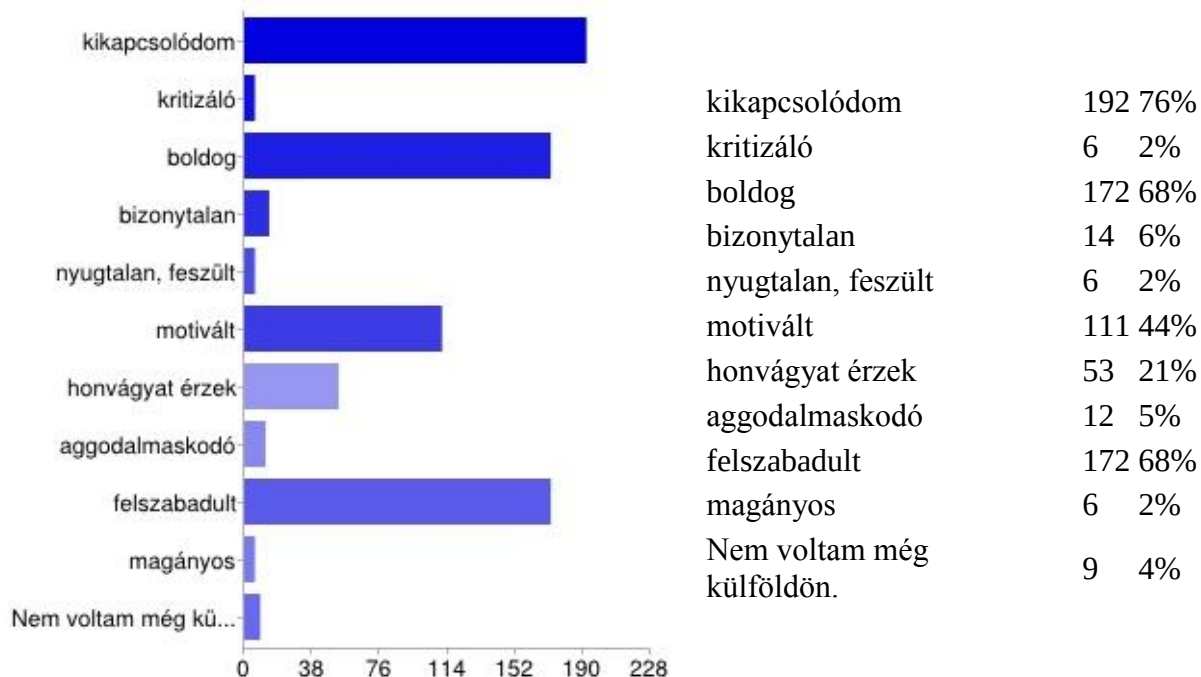
4. Milyen gyakran utazol el az országból?

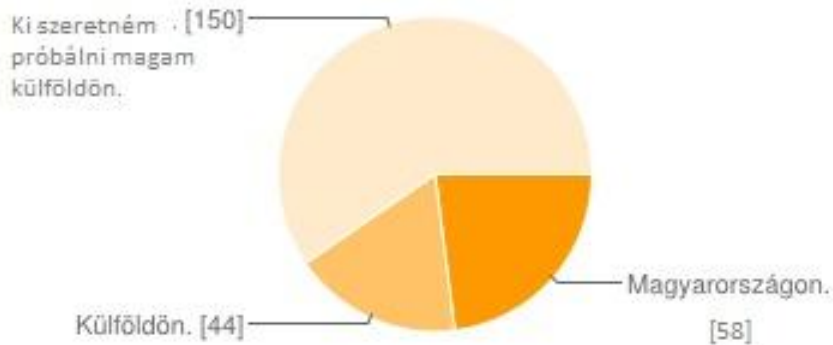
5. Milyen célból tervezel külföldre menni a közeljövőben? (Több válasz lehetséges!)

6.Milyen vagy, amikor külföldön tartózkodsz? (Több válasz lehetséges)

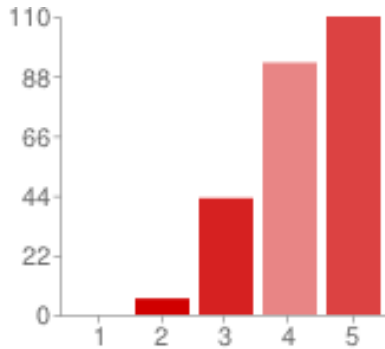

7.Jelen álláspontod szerint hol tervezed az életed?

Magyarországon.	58	23%
Külföldön.	44	17%
Ki szeretném próbálni magam külföldön, a visszatérés sok mindentől függ.	150	60%

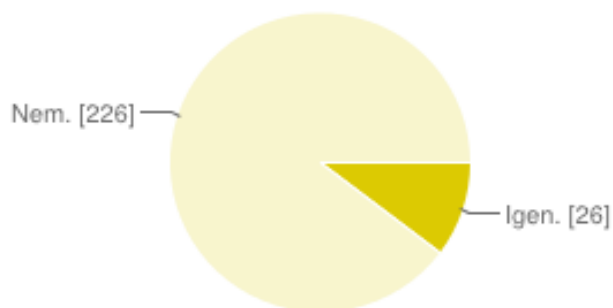
8.Mennyire vagy biztos az előző kérdésre adott válaszodban?

1 - egyáltalán nem	0	0%
2	6	2%
3	43	17%
4	93	37%
5 - teljesen	110	44%

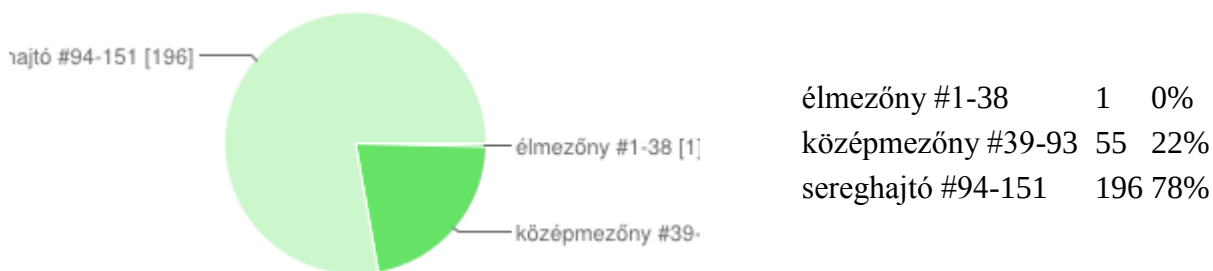
egyáltalán nem teljesen

9.Hallottál már a Boldog Bolygó Indexről?

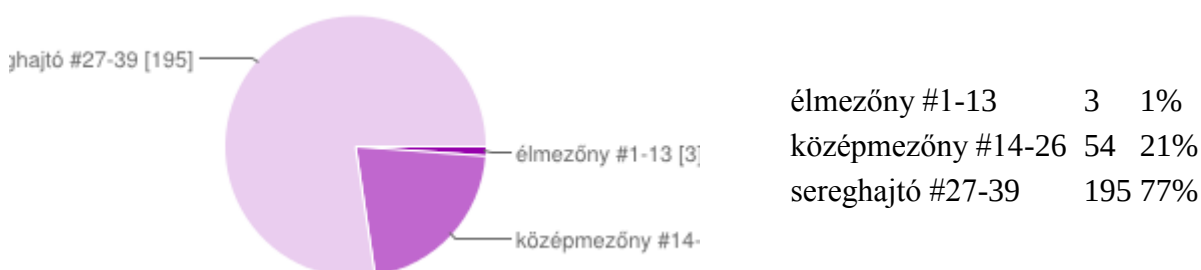

Igen.	26	10%
Nem.	226	90%

10.Mit gondolsz, Magyarország milyen helyet foglal el a 151 országot boldogság szerint vizsgáló listán?

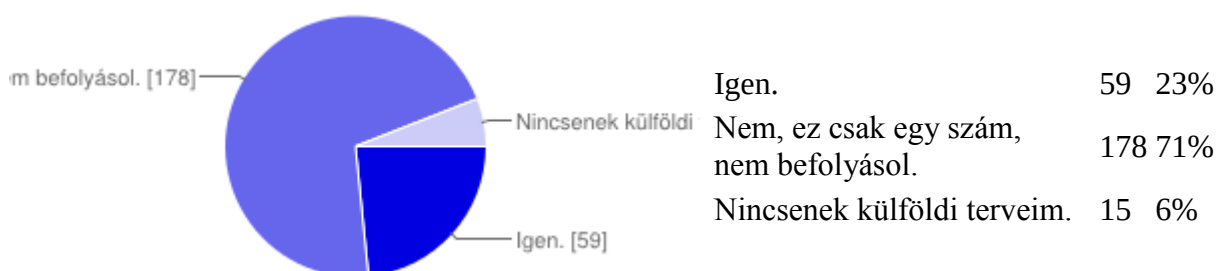

11.Szerinted milyen helyet foglal el hazánk ezen a listán a 39 vizsgált EURÓPAI ország között?

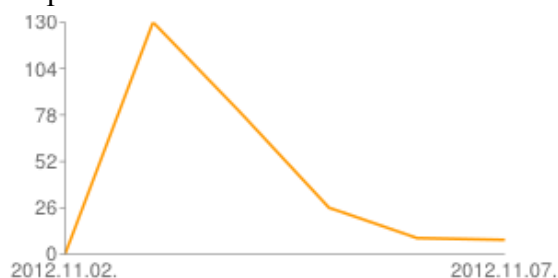

Magyarország a Nic Marks által kifejlesztett Boldog Bolygó Index szerint a vizsgált 151 ország közül a 104. helyet foglalja el. A felmérésben részt vevő 39 Európai ország közül pedig a 30. helyen végzett.

12.Ha Magyarország boldogságindexe magasabb lenne, átértékelné-e külföldi terveidet?

Napi válaszok száma

Interjúkérdések

1. Mi volt a motivációd, célod, amikor elindítottad ezt a blogot?
2. Gondoltad-e, hogy rövid időn belül ilyen népszerű lesz? Mi ennek az oka szerinted?
3. Te és olvasóid véleménye alapján, mik azok a legfontosabb értékek, amelyek ha megvannak az életünkben, boldognak mondhatjuk magunkat?
4. A magyarok köztudottan „pesszimista, önsorsrontó és boldogtalan nép”. Egyetértesz ezzel? Miben keresendő ennek a sztereotípiának az oka?
5. 2007-ben az EU 27 országa közül boldogság szerint a 25. helyen álltunk, ez azóta sem változott a felmérések szerint. Tényleg majdnem mindenhol máshol boldogabb az élet, mint itthon? Az emberek hozzáállása, a válság, a rendszer, vagy mindezek együtt véve okolhatók?
6. A TÁRKI felmérése szerint a 18-29 évesek majdnem fele gondolkodik kivándorláson. Visszaköszön-e ez a levelekben, hozzászólásokban?
7. Mik a legfőbb okok a levelek alapján, amelyek miatt a szerzők elhagyták az országot?
8. Mit kerestek külföldön az elutazók, és mit gondolsz, megtalálják-e?
9. Honnan érkeznek a leggyakrabban beszámolók? Honnan érkeznek a leggyakrabban sikertörténetek?
10. Lehet-e számítani arra, hogy a nagy kivándorlási hullámból néhány év múlva nagy hazatérési hullám lesz?
11. Hogy fogadják az olvasók a posztokat? Az utóbbi időben elég sok vita és sárdobálás volt a hozzászólók között. Mit gondolsz erről? „Tipikus magyar mentalitás”, féltékenység, vagy hazafiság és tenni akarás?
12. Meddig emelkedhet még a migránsok száma?